

APSTIPRINĀTS:
ar Viļānu novada pašvaldības domes 16.01.2014.
lēmumu Nr.6, protokols Nr.1

Viļānu novada ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns 2013. – 2020. gadam

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

Viļāni, 2013

Saturs

Ievads.....	4
1. Ilgtspējīgas enerģētikas attīstības politiskais ietvars	5
1.1. Eiropas Savienības galvenās nostādnes klimata pārmaiņu jomā.....	5
1.2. Rīcības plāns un Viļānu novada stratēģiskie plānošanas dokumenti.....	7
1.3. Viļānu novada ilgtermiņa vīzija CO ₂ samazināšanā.....	7
1.4. Vispārējais CO ₂ samazināšanas mērķis	9
2. Viļānu novada vispārējais raksturojums	10
2.1. Izvietojums, darbības profils	10
2.2. Demogrāfiskā situācija	11
2.3. Apbūve	12
2.4. Elektroapgāde un ielu apgaismojums	12
2.5. Siltumapgāde	14
2.6. Transportlīdzekļi un satiksmes intensitāte.....	14
2.6.1. <i>Ceļi un ielas</i>	14
2.6.2. <i>Degvielas un gāzes uzpildes stacijas</i>	15
2.6.3. <i>Sabiedriskā transporta pieejamība</i>	15
2.6.4. <i>Transportlīdzekļi</i>	19
3. Novada energopatēriņš un CO ₂ emisijas (laika posmā no 2010. – 2012. gadam)	20
3.1. Elektrības patēriņš un CO ₂ emisijas	20
3.2. Siltumapgāde	25
3.3. CO ₂ emisijas transporta sektorā.....	28
3.4. Kopējais CO ₂ izmešu novērtējums	32
4. Iespējas finanšu piesaistei.....	35
5. Rīcības plāna pārskatīšanas un izpildes monitorings	40
6. IERP aizpildītas sekojošas veidlapas.....	42
6.1. Vispārējā stratēģija	42
6.2. IERP – rīcības, fondi, atbildības.....	42
6.3. Bāzes emisiju uzskaitē 1	42
6.4. Bāzes emisiju uzskaitē 2.....	42

Saīsinājumi

ES - Eiropas Savienība

ANO - Apvienoto Nāciju Organizācija

IERP - Ilgtspējīgas Enerģētikas rīcības plāns

AER - Atjaunojamie energoresursi

SEG - Siltumnīcefekta gāzes

ETS - ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas

Ievads

Ilgospējīga enerģētikas plānošana Viļānu novada domē ir viens no priekšnoteikumiem Viļānu novada ilgtspējīgā attīstībā, tādēļ 2013. gada 17. janvārī Viļānu novada dome parakstīja: "Pilsētu mēru paktu".

Pilsētu mēru pakts ir plaša Eiropas kustība, kurā iesaistītas vietējās un reģionālās pašvaldības, kas savās teritorijās brīvprātīgi apņemas palielināt energoefektivitāti un izmantot atjaunojamus enerģijas avotus.

Lai īstenotu Pakta ietvaros izvirzīto apņemšanos ir izstrādāts Viļānu novada Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns 2013. – 2020. gadam. Plāna mērķis ir apzināt aktuālo situāciju un izstrādāt rīcības, kas sekmēs CO₂ emisiju samazinājumu vismaz par 20% līdz 2020. gadam salīdzinājumā ar 2010. gadu.

Rīcības plāns sastāv no divām daļām. Pirmā daļa aptver – politikas plānošanas dokumentu ietvars, novada vispārējais raksturojums, CO₂ emisijas, kā arī rīcības plāna izpilde un monitorings, savukārt otro daļu jeb pielikumus sastāda elektroniskās tabulas, kas apkopo informāciju par bāzes emisiju un 2012. gada enerģijas patēriņa datiem, kā arī plānotajām darbībām atbilstošās darbības jomās.

Rīcības plāna izstrādē ir izmantota metodoloģija ilgtspējīga rīcības plāna izstrādei un bāzes emisiju novērtējumiem, kuru ir izstrādājis Vienotais izpētes centrs (Joint Research Centre www.jrc.ec.europa.eu) sadarbībā ar Eiropas Komisijas enerģijas un transporta ģenerāldirektorātu (DG TREN), Pilsētu mēru pakta biroju.

Viļānu novada ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns 2013. – 2020. gadam ir izstrādājis SIA "Vides investīciju fonds", sadarbojoties ar Viļānu novada pārstāvjiem un piesaistot nozares ekspertus. Plāna izstrāde ir Ilgtspējīgas Enerģijas Eiropai programmas līdzfinansēta projekta "SEAP PLUS Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāni – vienota Eiropa enerģijas apsaimniekošanā" aktivitātēm.

1. Ilgtspējīgas enerģētikas attīstības politiskais ietvars

1.1. Eiropas Savienības galvenās nostādnes klimata pārmaiņu jomā

Aizsākums globālai sadarbībai klimata izmaiņu mazināšanai meklējams 1992.gadā *ANO konferencē* par vidi un attīstību (Riodežaneiro), kad tika parakstīta ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām un 1997. gadā, kad Konvencija tika papildināta ar *Kioto protokolu*, kas nosaka, ka laikposmā no 2008. līdz 2012. gadam rūpnieciski attīstītās valstis individuāli vai kopīgi nodrošinās, ka to antropogēnās SEG emisijas nepārsniegs protokola izvirzītas emisiju ierobežošanas un samazināšanas daudzuma saistības.^[1] Savukārt 2009. gadā Kopenhāgenā notikušajā Klimata konferencē ir pieņemta vienošanās, kas paredz atvēlēt ievērojamus līdzekļus jaunattīstības valstīm klimata pārmaiņu ierobežošanai.^[2]

2007. gadā ES apstiprināja integrētu pieeju klimatu pārmaiņu un enerģētikas politikas jautājumu risināšanai un apņēmas ieviest Eiropā pāreju uz izteikti energoefektīvu ekonomiku, maksimāli samazinot oglekļa dioksīda izmešu līmeni.^[3]

2008. gada janvārī Eiropas Komisija publiskoja klimata un enerģētikas tiesību aktu paketi, kas ietver direktīvas projektu par ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) pārskatīšanu, lēmuma projektu par siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijām, kuras neaptver ETS; direktīvas projektu par atjaunojamo energoresursu (AER) izmantošanu un direktīvas projektu par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uztveršanu un uzglabāšanu.^[4] Minētās direktīvas pieņemtas 2009.gadā.

2010. gada martā Eiropas Komisija uzsāka īstenot stratēģiju "Eiropa 2020", izvirzot 5 stratēģiskos mērķus, tajā skaitā mērķus, kas skar klimata pārmaiņas un enerģētiku:

- siltumnīcefekta gāzu emisija jāsamazina par 20 % (vai pat 30 %, ja pastāvētu attiecīgi nosacījumi) salīdzinājumā ar 1990. gadu,
- 20 % enerģijas jāiegūst no atjaunojamiem avotiem,
- par 20 % jāuzlabo energoefektivitāte.^[5]

Lai īstenotu enerģētikas politiku un sekmētu izvirzīto mērķu sasniegšanu, 2007. gada 9. martā Eiropas Savienība pieņēma dokumentu kopumu "Enerģija mainīgai pasaulei", kurā kā viena no iniciatīvam tika izvirzīta Eiropas Pilsētu mēru pakta kustība.^[6] Pašvaldībām, kas paraksta Pilsētu mēru pakta un kļūst par kustības

^[1] Klimata pārmaiņu samazināšanas programma 2005.-2010.gadam

^[2] <http://www.zb-zeme.lv/klimats-un-enerģija/globala-klimata-politika>

^[3] Tūkuma pilsētas ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns 2011. – 2020. gadam.

^[4] <http://www.zb-zeme.lv/klimats-un-enerģija/globala-klimata-politika>

^[5] http://ec.europa.eu/europe2020-in-a-nutshell/targets/index_lv.htm

^[6] http://www.pilsetumerupakts.eu/IMG/pdf/covenantofmayors_text_lv.pdf

dalībniecēm, viena no aktivitātēm ir izstrādāt Ilgtspējīgas Enerģētikas rīcības plānu, laika periodam līdz 2020. gadam.

Izstrādājot Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu Viļānu novada pašvaldībai, ir ņemtas vērā **ES direktīvas** energoapgādes, energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu un vides jomā:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2012/27/ES (2012.10.25.) **par energoefektivitāti**, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/50/EK (21.05.2008) **par gaisa kvalitāti un tīrāku gaisu Eiropā;**
- 3) Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2009/28/EK **par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu.**

1.2. Rīcības plāns un Viļānu novada stratēģiskie plānošanas dokumenti

Viļānu novads kā administratīvā vienība tika izveidots administratīvi teritoriālās reformas ietvaros 2009. gadā. Līdz ar Viļānu novada domes izveidi, tiek izstrādāti arī jauni teritorijas un attīstības plānošanas dokumenti.

- Viļānu novada attīstības programma 2014. - 2017. gadam;
- Viļānu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2014. – 2030. gadam;
- Viļānu novada teritorijas plānojums 2006 – 2020.

Izstrādātais Ilgtspējīgas Enerģētikas rīcības plāns būs vadības instruments novada plānošanas dokumentos plānotajām aktivitātēm un atbilstošo rīcību realizēšanā:

- *Energoefektivitāte;*
- *Videi draudzīga enerģija un atjaunojamo dabas resursu izmantošana;*
- *Ceļu un sakaru infrastruktūras sakārtošana un attīstība;*
- *Komunālās saimniecības sakārtošana un attīstība;*
- *Degradēto teritoriju sakopšana un iekļaušana saimnieciskajā darbībā;*
- *Neizmanto to lauksaimniecības zemju atgriešana saimnieciskajā darbībā;*
- *Dabas teritoriju sakopšana un izmantošana iedzīvotāju aktīvai atpūtai;*
- *Cienu un pilsētu zaļo teritoriju infrastruktūras uzlabošanai.*

1.3. Viļānu novada ilgtermiņa vīzija CO₂ samazināšanā

Viļānu novada CO₂ samazināšanas vīzija ir izstrādāta saskaņā ar Viļānu novada ilgtermiņa attīstības vīziju „*Lauku zinātnieku novads*”,

un saskan ar novada ilgtermiņa prioritātēm:

„*Zaļā ražošana*”

1. *atbalsts lauksaimniecības uzņēmumu ražošanas attīstībai un diversificēšanai, kas balstīta cilvēkam un videi draudzīgās un efektīvā tīti paaugstinošās tehnoloģijās,*
2. *lauksaimniecības zinātniskās bāzes attīstība,*
3. *jauni virzieni „zaļās enerģijas” ražošanai, t.sk. izmantojot novada lauksaimniecības zinātnisko bāzi,*
4. *bioloģiskā lauksaimniecība; mazo lauku saimniecību mājražošana un amatniecība,*
5. *energoefektīvi un vides piesārņojumu mazinoši risinājumi apdzīvoto vietu komunālajās saimniecībās.*

„*Transports un lauku sasniedzamība*”

1. *atjaunots Brīvības ielas tilts pār Maltu Viļānu pilsētā (P58),*
2. *uzlabots ceļš virzienā no Viļāniem uz Dekšāres ciemu (t.sk. rekonstruētā Saules iela, Ugunsdzēsēju iela un Latgales iela, Ugunsdzēsēju ielas tilts pār Maltas upi Viļānu pilsētā) un tādējādi izveidots alternatīvais maršruts Preiļu*

virzienam (alternatīva P58) un uzlabota satiksmes infrastruktūra līdz uzņēmumiem Latgales ielā,

3. asfaltēti ceļi, kas savieno pagasta centrus un lielākos ciemus, un ceļi līdz novada lielākajiem uzņēmumiem un zemnieku saimniecībām,

4. rekonstruētas (asfaltētas, apgaismotas, labiekārtotas) Viļānu pilsētas un pagastu centru ielas,

5. notiek pašvaldības ceļu uzturēšana un atjaunošana,

6. uzlabota sakaru un interneta pakalpojumu pieejamība un kvalitāte.

„Tūrisms”

1. sakrālais tūrisms – Viļānu katoļu, pareizticīgo un vecticībnieku baznīcas,

2. tranzītūristu serviss - pakalpojumi pie A12 ceļa Jēkabpils—Rēzekne—Ludza—Krievijas robeža (Terehova),

3. kultūrtūrisms – Viļānu novada papildinājums Rēzeknes pilsētas un novada kultūras piedāvājumā un novada vietējā kultūras dzīve, kas ir interesanta viesiem,

4. lauku tūrisms (pieejas Maltsas upei, Viļānu un Radopoles ezeriem, ainava, lauku saimniecības),

5. velotūrisma maršruti sadarbībā ar apkārtējiem novadiem un Rēzeknes pilsētu,

6. Viļānu tirgus tradīcijas turpināšana un atbalsts Viļānu novada amatniekiem un tirgotājiem.

„Izglītība”

1. novada centram atbilstoša izglītības piedāvājuma izveide – Viļānu vidusskola, Austrumlatgales profesionālās vidusskolas Viļānu filiāle, Viļānu mūzikas un mākslas skola, Viļānu novada sporta skola,

2. attīstīts mūžizglītības piedāvājums uz Austrumlatgales profesionālās vidusskolas filiāles bāzes un izglītības iestādēm Viļānos un Dekšārēs,

3. nodrošināti dzīvesvietai tuvu esoši pirmsskolas izglītības pakalpojumi,

4. daudzveidīga interešu izglītība.”

Novada attīstība ir konsolidēta uz vienu mērķi "Panākt straujāku Viļānu novada ekonomisko attīstību:

1. izmantojot Viļānu novada potenciālu (lauksaimniecības zemes, derīgie izrakteņi, kultūras vērtības un cilvēku resursi, uzņēmumi, dabas daudzveidība);

2. veidojot pievilcīgu dzīves vidi un investīciju vidi

3. saglabājot dabas un kultūras vērtības nākamām paaudzēm.”

Lai sekmētu prioritāro mērķu izpildi, īstenojot Ilgtspējīgas Enerģētikas rīcības plānu tiks veikti:

- Dzīvojamā fonda, sabiedrisko ēku t.sk. pašvaldības īpašumā esošo ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi.
- Rekonstruētas un modernizētas pilsētas katlumājas.
- Rekonstruēti pie pašvaldības iestādēm esošie siltumražošanas mezgli.

- Rekonstruēta pilsētas siltumtrase.
- Atjaunots pilsētas apgaismojums, izmantojot energoefektīvus risinājumus.
- Jaunu risinājumu izmantošana saražotās siltumenerģijas reciklēšanai esošajās koģenerācijas stacijās.
- Apmācību aktivitātes iedzīvotājiem par ēku energoefektivitātes paaugstināšanu, mājsaimniecībā izmantojamo elektroierīču izmantošanu, drošu braukšanu, velobraukšanas popularizēšana, velotiesību iegūšana un velomaršrutu izstrāde.

Viļānu novada ilgtermiņa CO₂ vīzija :

Novadā tiek izmantoti 100% vietējie un atjaunojami energoresursi siltumenerģijas ražošanai, ir pieejams modernizēts transporta sektors, un regulāri tiek paaugstināti energoefektivitātes rādītāji.

Novada teritorijā prioritārās darbības jomas resursu efektīvas izmantošanas sekmēšanā un CO₂ izmešu samazināšanā:

- energopārvaldības ieviešana novadā
- centralizētās siltuma ražošanas nodrošināšana tikai no atjaunojamiem resursiem apvienojumā ar jaunāko pieejamo tehnoloģiju izmantošanu
- transporta sektora pilnveide, uzlabojot satiksmes organizāciju un drošību
- novada iedzīvotāji ikdienā izmanto velotransportu
- ielu apgaismojuma efektivitātes paaugstināšana
- energoefektivitātes pasākumi dzīvojamā fonda un pašvaldības ēkās
- informatīvi pasākumi enerģijas lietotājiem
- zaļā iepirkuma izmantošana pašvaldības iepirkumos

1.4. Vispārējais CO₂ samazināšanas mērķis

Viļānu novada dome līdz 2020. gadam ir apņēmusies samazināt CO₂ emisijas par 20% salīdzinājumā ar izvēlēto bāzes gadu.

2010. gads kā bāzes jeb atskaites gads Viļānu novadā ir izvēlēts, pamatojoties uz Pilsētu mēru Pakta biroja metodiku kā atskaites gadu izraudzīt nākamo tuvāku 1990. gadu, par kuru ir pieejami visplašākie un uzticamākie dati.

2010.gadā Viļānu novadā ir aprēķinātas 4037,92 tonnas CO₂ emisijas. Izstrādājot Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu Viļānu novadam ir izvirzīts mērķis samazināt CO₂ izmešus par 20% jeb 807,58 tonnām gadā.

2. Viļānu novada vispārējais raksturojums

2.1. Izvietojums, darbības profils

Viļānu novads atrodas Latgales plānošanas reģionā, aizņem 287 km² lielu platību un ietver 3 pagastus – Viļānu; Sokolku un Dekšāres, kā arī Viļānu pilsētu. Pilsētas teritorijas platība ir 4,9 km².

Daļa Viļānu novada teritorijas atrodas Latgales augstienē, tās rietumu un ziemeļrietumu nogāzē, daļa Austrumlatvijas zemienē. Reljefs pārsvarā ir līdzens un paugurains. Galvenie ainavu veidojošie elementi ir reljefs, mežu masīvi, lauksaimniecībā izmantojamā zeme, purvi (Kņavu, Lubānas, Sūlgala, Strupļu, Viļānu, Masaļsku un Zvīdriņu); ezeri (Viļānu, Notras, Radopoles); upes (Maltas; Malmute, Kažava; Tiskāde u.c.) apdzīvotas vietas (Viļānu pilsēta, 87 ciemi, t. sk. lielie ciemi Dekšāres, Strupļi, Radapole, Jaunviļāni, viensētas), kultūrvēsturiskie un dabas aizsardzības objekti.

Mežu teritorijas aizņem 8327 ha jeb 29.12%, lauksaimniecībā izmantojamās zemes aizņem 15602 ha jeb 54.56%, kas ir starp augstākajiem rādītājiem republikā (50 - 60%), Latvijā vidējais rādītājs ir 42,9%. Lubānas un Sūlgala purviem ir piešķirts dabas lieguma un NATURE 2000 teritorijas statuss. Viļānu novadā atrodas daļa nacionālas nozīmes derīgo izrakteņu atradnes – dolomīta atradne Pērtņieki. Atradnes ir ap 200 ha lielas un sastāv no 9 dažādiem slāņiem, kā arī tā cietība ir atzīta par vienu no cietākajiem Baltijā.

Novada administratīvais centrs ir Viļānu pilsēta, kas ir novada nozīmes pakalpojumu centrs ar nozīmīgu lomu lauku dzīvotspējas saglabāšanā, apkalpojot tuvākos vietējās nozīmes pakalpojumu centrus un mazāk apdzīvotas vietas¹.

Viļānu novads atrodas 216 km attālumā no Rīgas un 27 km – no Rēzeknes. Pilsētu šķērso dzelzceļa līnijas Rīga—Maskava iecirknis Krustpils—Rēzekne II, kā arī autoceļi A12 (E22), P58 (Viļāni – Preiļi - Špoģi) un P59 (Viļāni - Ružina - Malta). Novads robežojas ar Rēzeknes novadu, Riebiņu novadu, Varakļānu novadu un Madonas novadu, ar kuriem to saista dažādas sociāli ekonomiskās saites.

Novadā dominē Latgalei raksturīgās tautsaimniecības nozares – zemkopība, lopkopība, graudkopība, mežizstrāde un kokapstrāde. Novadā ekonomiski aktīvo uzņēmumu struktūrā 2012. gadā dominēja zemnieki un uzņēmumi.

Lauksaimniecības sektorā, ka lielākās platības saimniecībās aizņem pļavas un ganības, un graudu kultūras aramzeme. Mežsaimniecības un kokapstrādes sektorā pēc

¹ Latgales reģiona teritorijas plānojums 2006 – 2026. gadam telpiskās attīstības perspektīva.

Latvijas Valsts meža dienesta informatīvās datu bāzes, Viļānu novadā ir 7 kokapstrādes uzņēmumi.

Tirdzniecības un pakalpojumu nozares uzņēmumi Viļānu novadā ir koncentrējušies Viļānu pilsētā un pagastu centros, kur ir pieprasījums un potenciālie pircēji. Viļānu pilsētā koncentrējušies arī apģērba un saimniecības preču tirdzniecības uzņēmumi, kas lielākoties ir mazie uzņēmumi.

Viļānu novada lielākie uzņēmumi pēc apgrozījuma 2012. gadā bija Aļņi AS, Vlakon, Viļānu selekcijas un izmēģinājuma stacija. Savukārt saistība ar atjaunojamo energoresursu apsaimniekošanu saistīti lielākie mežistrādes un kokapstrādes uzņēmumi Ābekoks un meža zemju apsaimniekotājs Latvijas Valsts meži.

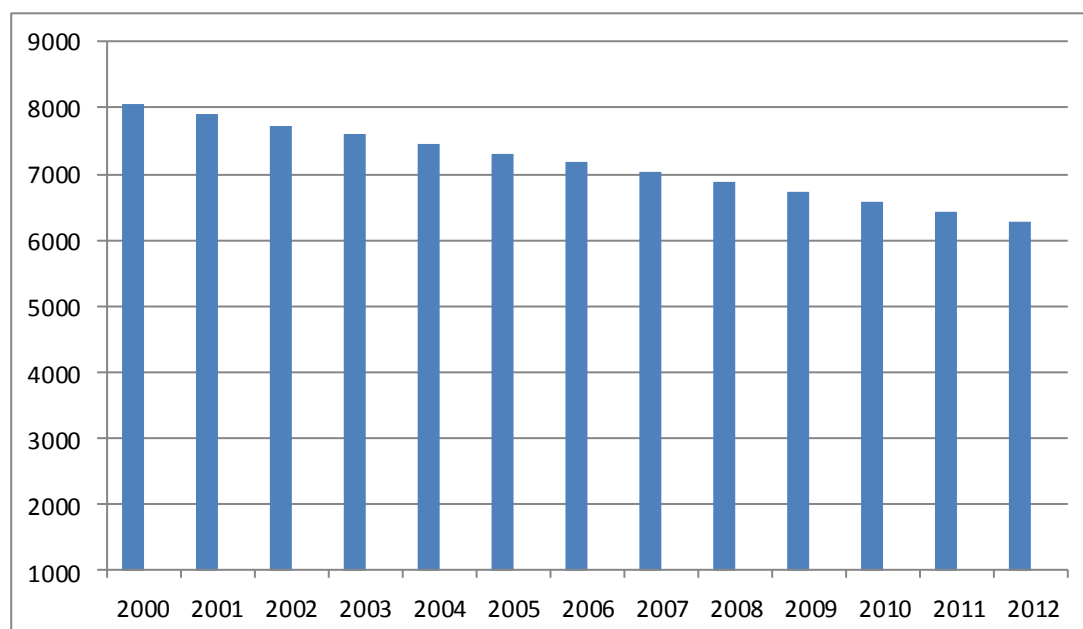
2.2. Demogrāfiskā situācija

Viļānu novadā 2013. gada sākumā dzīvoja 6 807 iedzīvotāji, no tiem 47,11% vīrieši un 52,89 sievietes. Iedzīvotāju blīvums ir 21,9 cilvēki uz 1 km² teritorijas.²

Viļānu novada teritorijas demogrāfiskā situācija kopumā atspoguļo vispārējās izmaiņas Latvijā pēdējo gadu laikā. Salīdzinājumā ar 2000. gadu Viļānu novada teritorijā iedzīvotāju skaitam ir tendence samazināties. Ņemot vērā iedzīvotāju skaita negatīvās tendences, teritorijā gadu no gada samazinās energoresursu patēriņš.

Grafiks Nr.1

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Viļānu novadā 2000. – 2012. gads

Avots: LR Centrālās statistikas pārvalde, grafika: Iedzīvotāju skaita izmaiņas Viļānu novadā 2000. - 2012. gada sākumā.

² LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, grafika: Iedzīvotāju skaits pašvaldībās pa dzimumiem.01.01.2013. CSP.ISG01. Platība un iedzīvotāju blīvums reģionos, republikas pilsētās un novados gada sākumā.2012.

Uz 2013.gada 1. jūliju novadā ir reģistrēti 6 859 iedzīvotāji, no tiem 3 348 Viļānu pilsētā, kas sastāda 48,81 % no kopējā novada iedzīvotāju skaita.³

2.3. Apbūve

Dzīvojamā māju kopējā platība Viļānu novadā 2012. gadā bija 362 tūkst. m², vidēji 53.18 m² dzīvojamās platības uz vienu novada iedzīvotāju. Uz 2013. gada sākumu Viļānu novadā kopumā ir 248 tūkst. m² privātmāju un 114 tūkst. m² daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas.

Liela daļa daudzdzīvokļu ēku ir sliktā tehniskā stāvoklī. Situācija dzīvojamā fonda kvalitātē pakāpeniski uzlabojas, pieaugot privāto mājokļu skaitam. Nepieciešama ir energoefektivitātes pasākumu ieviešana ēkās – logu, ārdurvju nomaiņa, sienu un bēniņu siltināšana, kā arī remontēšana, kas pārsvarā tiek veikta ar pašu celtniecības – remontu brigādes spēkiem un par namu uzturēšanai iekasēto īres vai apsaimniekošanas maksu. Līdz šim energoefektivitāti paaugstināšanas pasākumi nav veikti.

Galvenās problēmas un vajadzības:

- daudzas ēkas ir ļoti energoietilpīgas, tās neatbilst enerģijas taupīšanas nosacījumiem;
- nesakārtoti daudzdzīvokļu dzīvojamo māju iekšpagalmi;
- nepietiekams pašvaldības dzīvojamais fonds.

Ēku siltināšanas projekti līdz 2012. gadam nav veikti.

Lielākais dzīvojamo māju apsaimniekotājs ir pašvaldības kapitālsabiedrība SIA „Viļānu namsaimnieks”, kas apsaimnieko Viļānu pilsētas un novada teritorijā esošās daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas.

2.4. Elektroapgāde un ielu apgaismojums

Elektroenerģija tiek saņemta no kopējās valsts energosistēmas. Elektroenerģiju piegādā VAS „Latvenergo” sadales tīkls. Novadu apkalpo „Latvenergo” filiāle “Rēzekne”, kas veic ikdienas uzturēšanas darbus, tehniskās avārijas un modernizē esošās elektrolīnijas piešķirtā finansējuma ietvaros

Novada teritorija ir elektrificēta, patērētāju vajadzībām teritorijā ir ierīkotas 20kV, 0,4 kV elektropārvades līnijas un 20/0,4 kV transformatoru apakšstacijas (TP). Novada teritorijā pie Viļāniem atrodas apakšstacija Nr.01055 (110/20 kV) adrese, Kultūras laukums 2, Viļāni. Esošais elektroapgādes tīklu izvietojums un pieejamās jaudas

³ LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, grafika: Iedzīvotāju skaits pašvaldībās. 01.07.2012.

nodrošina esošo elektroenerģijas patērētāju pieprasījumu un neierobežo jaunu pieslēgumu veidošanu.

Elektroenerģija tiek ražota arī uz vietas Viļānu novadā, vietējās koģenerācijas stacijās (kas elektroenerģijas ražošanai izmanto biogāzi un biomasu). Elektrību ražo arī Viļānu HES.

Ielu apgaismojums

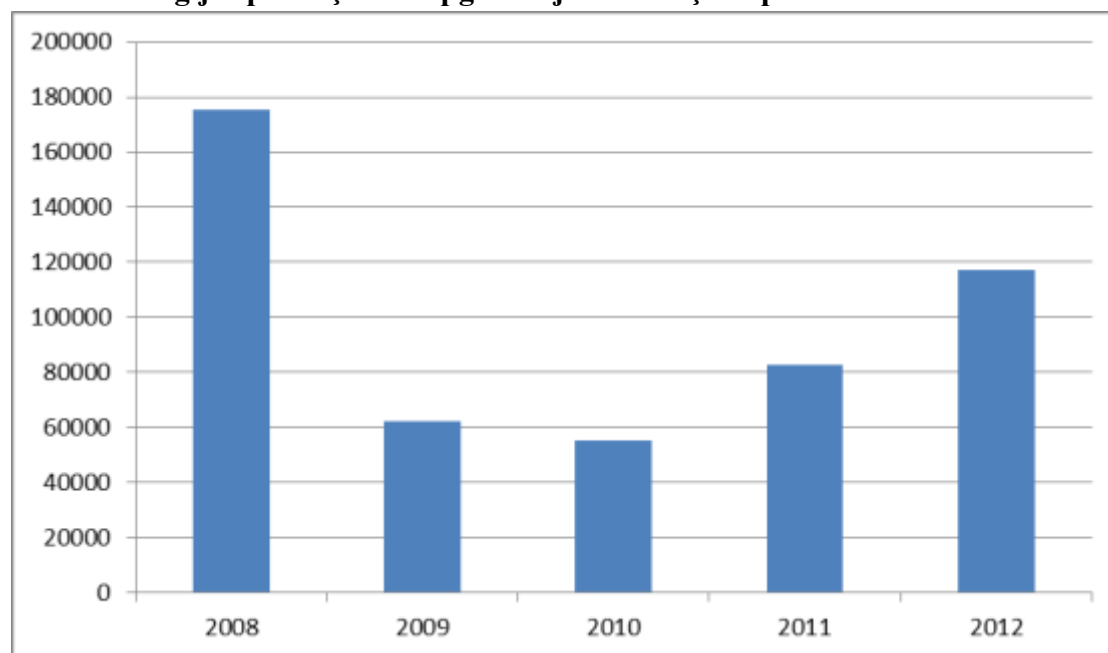
Par apgaismojuma uzturēšanu Viļānu pilsētā atbildīga saimniecības nodaļa. Viļānu pilsētas apgaismojuma tīkla raksturojošie lielumi:

- ielu apgaismojuma tīkli ar kailvadiem – 15 km;
- ielu apgaismojuma tīkli ar kailvadiem (kopēja uzkarē, viens fāzes alumīnija vads) – 15 km;
- ielu apgaismojuma tīkli ar piekarkabeli (kopējā uzkarē, viena fāzes dzīsla) – 5 km;
- ielu apgaismojuma tīkli (kabeļu līnijas) – 0.5 km;

Elektroenerģijas patēriņš ir pieaudzis sakarā ar apgaismojuma punktu pieaugumu.

Grafiks Nr.2

Elektroenerģijas patēriņš ielu apgaismojumam Viļānu pilsētā kWh:

Avots: AS "Sadales tīkls".

Rekonstrukciju ietvaros tiek modernizēts gan ielu apgaismojums, gan tā vadības sistēma, kas perspektīvā ļaus samazināt elektroenerģijas patēriņu 5 - 10%.

2.5. Siltumapgāde

Centralizēta siltumapgāde ir pilsētā, pagastos un lauku sētās tā ir lokāla.

Viļānu novada normatīvais apkures sezonas garums ir 206 dienas, aprēķinu temperatūra 18 °C, vidējā apkures aprēķinu temperatūra mīnus 1.3 °C. Siltumenerģijas apjoma svārstības galvenokārt ir atkarīgas no āra gaisa temperatūras un apkures sezonas ilguma.

Viļānu pilsētā centralizēto siltumapgādi nodrošina katlumājas, kuras apsaimnieko SIA "Viļānu siltums". Kā kurināmais tiek izmantota šķelda. Šobrīd Viļānu novadā siltumenerģijas patērētāji ir: 82 dzīvojamās mājas un sabiedriskās ēkas, t.sk. vidusskola, kultūras nams-bibliotēka, pašvaldības ēka.

Individuālās dzīvojamās mājās galvenokārt ir individuālā siltumapgāde, par kurināmo izmantojot koksni, ogles, kūdru, nedaudz sašķidrināto kurināmo un elektroenerģiju. Individuālo siltumapgādi izmanto nedaudz vairāk nekā divas trešdaļas pilsētas iedzīvotāju.

Siltuma zudumu vidējais līmenis ir 22 % no kopējā siltuma tīklos nodotās siltumenerģijas daudzuma.

2.6. Transportlīdzekļi un satiksmes intensitāte

2.6.1. Ceļi un ielas

Viļānu novada pašvaldībā ir:

- B grupas asfaltēti ceļi ar kopējo garumu 17,18 km;
- C grupas ceļi ar kopējo garumu 139,0 km, no kuriem 7,41 km ir asfaltēti un 131,72 km ir ar grants segumu;
- D grupas grants ceļi ar kopējo garumu 42,58 km. ⁴

Ap 90% no visām novada pašvaldību ielām ir nepieciešama seguma rekonstrukcija un/vai remonts. Apmēram 8% ielu nepieciešams uzlabot un/vai uzstādīt apgaismojumu. Nepieciešami arī ceļmalu kopšanas pasākumi. 2012.gadā tika realizēta tranzītielas rekonstrukcija valsts 1.šķiras autoceļa maršrutā Viļāni – Preiļi – Špoģi (posmā 0-0,5 km): 495 m garumā rekonstruēta ielas braucamā daļa, izbūvēts apvienotais gājēju/veloceliņš, izbūvēts ielas, gājēju/veloceliņa un gājēju pārejas apgaismojums, divas autobusu pieturvietas ar paviljoniem, automašīnu stāvlaukums un uzstādīta novada un pilsētas karte. 2013.-2015.gadā tiek realizēta tranzītielas

⁴ Viļānu novada pašvaldības ielu, ceļu saraksts (http://www.vilani.lv/?page_id=1919)

rekonstrukcija valsts 1.šķiras autoceļa maršrutā Viļāni – Preiļi – Špoģi (posmā 0,5-2,5 km).

Valsts finansējums pašvaldības ceļiem ir pietiekams tikai ceļu uzturēšanai un kārtējiem remontdarbiem. Viļānu novadā valsts autoceļu stāvokli pārvalda un kontrolē Latvijas Valsts ceļu Latgales reģiona Rēzeknes nodaļa.

Pašvaldības autoceļu uzturēšanu veic gan pašvaldība, izmantojot savā rīcībā esošo tehniku un darbiniekus, gan arī pērkot ceļu uzturēšanas pakalpojumus no uzņēmumiem. 2013.gadā Viļānu pilsētā ielu ikdienas uzturēšanas darbus veica SIA „Viļānu namsaimnieks”, tranzītielas – VAS „Latvijas autoceļu uzturētājs” Rēzeknes nodaļa.

Kopējais tiltu garums uz pašvaldības ceļiem un ielām Viļānu novada pašvaldībā sastāda 101,05 m. Viļānu pilsētā ir 1 tilts ar kopējo garumu 44,05 m. Uz valsts autoceļiem Viļānu novadā atrodas 2 tilti ar kopējo garumu 62.9 tekošie metri.

Tiek plānots ielu rekonstrukcijas laikā izveidot ap 5km garu voloceliņu.

2.6.2. Degvielas un gāzes uzpildes stacijas

Viļānu novadā darbojas viena degvielas uzpildes stacijas (DUS), kas pieder SIA „Lukoil” atrodas Viļānu pilsētā. DUS atrodas starptautiskas nozīmes maģistrāles Rīga – Maskava tuvumā, tādējādi nodrošina gan tranzīta, gan pasažieru pārvadātājus ar degvielu.

2.6.3. Sabiedriskā transporta pieejamība

Viļānu novadā sabiedrisko transporta pakalpojumus nodrošina autobusu pārvadājumi un pašvaldības autobusi, kas nodrošina skolēnu pārvadājumus. Novada teritorijā sabiedriskā transporta pakalpojumus sniedz pārvadātāji: SIA „Jēkabpils autobusu parks”, IK „Alfrīds Greiškāns”, AS „Rēzeknes autobusu parks”, SIA „Gamma trans”(laikā no 01.01.2013. – 24.11.2013.) un SIA „Dekom” (laikā no 25.11.2013.- 31.12.2013.).

Viļānu novadā sabiedriskā transporta pakalpojumu reģionālās vietējās nozīmes maršrutu tīkls kopumā sastāv no 10 maršrutiem:

Tabula Nr.1

Sabiedriskā transporta maršruti Viļānu novadā 2013. gadā

Nr. p.k.	Maršruta numurs	Reisa numurs	Maršruta nosaukums	Izpildes dienas*	Pārvadātājs
1.	5713	12	Preiļi - Varakļāni	1.2.3.4.5.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
2.	5713	13	Preiļi - Varakļāni	1.2.3.4.5.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”

3.	5716	05	Preiļi – Sīļukalns - Viļāni	1.2.3.4.5.6.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
4.	5716	06	Preiļi – Sīļukalns - Viļāni	1.2.3.4.5.6.7.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
5.	5716	07	Preiļi – Sīļukalns - Viļāni	7	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
6.	5711	03	Viļāni – Lomi - Preiļi	1.2.3.4.5.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
7.	5712	05	Preiļi – Galēni - Viļāni	1.3.5.6.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
8.	5712	06	Preiļi – Galēni - Viļāni	1.3.5.6.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
9.	5712	07	Preiļi – Galēni - Viļāni	7.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
10.	5712	08	Preiļi – Galēni - Viļāni	1.2.3.4.5.	SIA „Jēkabpils autobusu parks”
11.	6530	09	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.09. -31.05.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
12.	6530	10	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.09. -31.05.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
13.	6530	11	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.09. -31.05.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
14.	6530	12	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5.6.	IK „Alfrīds Greiškāns”
15.	6530	13	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	6	IK „Alfrīds Greiškāns”
16.	6530	14	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	6	IK „Alfrīds Greiškāns”
17.	6530	15	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.06. -31.08.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
18.	6530	16	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.06. -31.08.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
19.	6530	17	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5. (sezon.01.09. -31.05.)	IK „Alfrīds Greiškāns”
20.	6530	19	Rēzekne – Gurlišķi - Viļāni	2.5.6. (sezon.01.06. -31.08.)	IK „Alfrīds Greiškāns”

21.	5136	01	Rēzekne – Viļāni – Ružina - Malta	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
22.	5136	02	Rēzekne – Viļāni – Ružina - Malta	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
23.	5136	03	Rēzekne – Viļāni – Ružina - Malta	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
24.	5136	04	Rēzekne – Viļāni – Ružina - Malta	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
25.	6570	01	Viļāni – Varakļāni – Gaigalava – Vecstrūžāni	1.5.	Laikā no 01.01.2013.- 24.11.2013 SIA „Gamma trans” un laikā no 25.11.2013.- 31.12.2013. SIA „Dekom”
26.	6570	02	Viļāni – Varakļāni – Gaigalava – Vecstrūžāni	1.5.	Laikā no 01.01.2013.- 24.11.2013 SIA „Gamma trans” un laikā no 25.11.2013.- 31.12.2013. SIA „Dekom”
27.	5135	03	Rēzekne – Viļāni – Strupļi	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
28.	5135	04	Rēzekne – Viļāni – Strupļi	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
29.	6486	01	Rēzekne – Viļāni – Gaigalava - Rēzekne	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
30.	6486	02	Rēzekne – Viļāni – Gaigalava - Rēzekne	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
31.	6486	03	Rēzekne – Viļāni – Gaigalava - Rēzekne	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
32.	6486	04	Rēzekne – Viļāni – Gaigalava - Rēzekne	1.2.3.4.5.6.7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
33.	6486	05	Rēzekne – Viļāni – Gaigalava - Rēzekne	7.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
34.	5129	01	Rēzekne – Viļāni – Pustinka – Kruki	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
35.	5129	02	Rēzekne – Viļāni – Pustinka – Kruki	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
36.	5129	03	Rēzekne – Viļāni – Pustinka – Kruki	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”
37.	5129	04	Rēzekne – Viļāni – Pustinka – Kruki	1.2.3.4.5.	AS „Rēzeknes autobusu parks”

*atšifrējums: 1- pirmdienas, 2 – otrdienas, 3 – trešdienas, 4 – ceturtdienas, 5 – piektdienas, 6 – sestdienas, 7 – svētdienās.

Reģionālās vietējās nozīmes autobusu maršruti pārklāj novada teritoriju, savienojot apdzīvotās vietas ar novada un pagasta pārvalžu centriem.

Sabiedriskajam transportam salīdzinājumā ar privātajām automašīnām ir priekšrocības novada satiksmes sistēmā, jo ar autobusiem iespējams pārvadāt lielāku pasažieru skaitu nekā ar vieglajām automašīnām, līdz ar to tiek samazināts gaisa piesārņojums, ko radītu attiecīgs automašīnu skaits, pārvadājot to pašu pasažieru skaitu. Viļānu novadā sabiedriskajam transportam nav izteikti dominējošs iedzīvotāju veids – spēcīga alternatīva ir automašīnas, kā arī Latgales plānošanas reģionam raksturīgais pārvietošanās līdzeklis velosipēds.

Pēc pārvadātāju sniegtās informācijas kopējais pārvadāto pasažieru skaits reģionālās vietējās nozīmes maršrutos visos gada mēnešos ir līdzīgs, ar nelielu pieaugumu vasaras periodā, kas galvenokārt skaidrojams ar atpūtas sezonas sākšanos.

Viļānu novada reģionālās vietējās nozīmes maršrutu tīklā galvenokārt tiek pārvadāti pasažieri, kas brauc uz darbu, ārstniecības iestādēm, valsts iestādēm, skolēni.

Viļānu novadā sabiedriskā transporta (autobusu) maršrutu tīkls ir optimāli sazarots un tā pamatā ir vēsturiski izveidojies un attīstījies autoceļu tīkls, tādējādi nodrošinot iespēju iedzīvotājiem nokļūt uz tiem nepieciešamo galamērķi.

Sabiedriskā transporta infrastruktūras objekts ir Viļānu autoosta, kas atrodas Kultūras laukumā 15, Viļānos.

2.6.4. Transportlīdzekļi

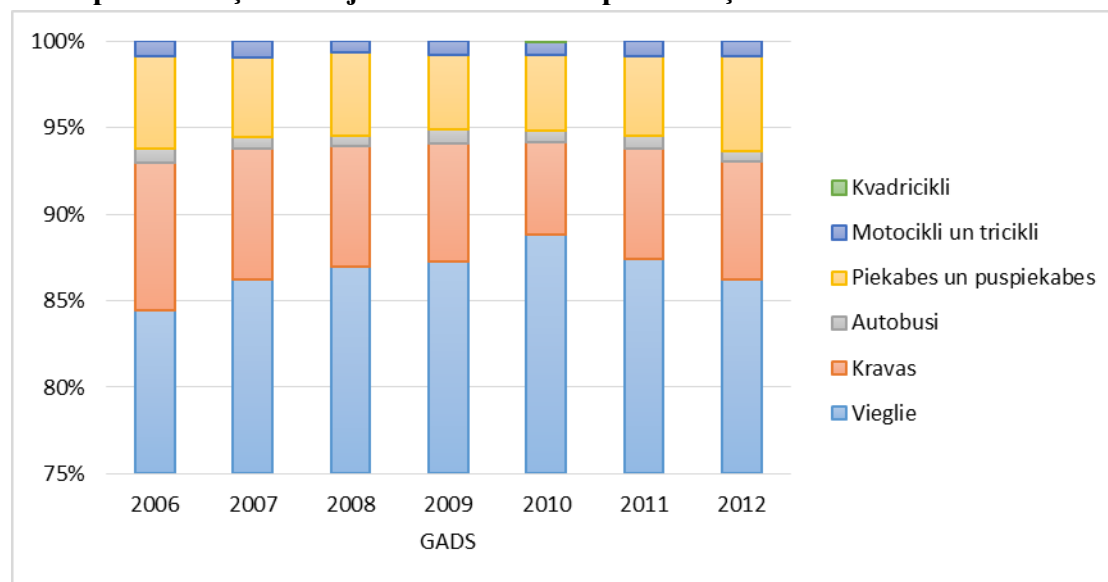
Viļānu novadā reģistrēto transportlīdzekļu sadalījums ar tehnisko apskati kopš 2000. gada ir palielinājies. Vislielākais reģistrēto automašīnu skaits ir bijis 2007. – 2009. gadā, tas ir saistīts ar straujo ekonomisko augšupeju.

Ņemot vērā pieaugošo automašīnu skaitu, lai varētu nodrošināt drošu gājēju un transporta kustību, tiek veikti vairāki satiksmes drošības uzlabojumi Viļānu pilsētā atjaunoti ielu segumi un tiek rekonstruēta tranzītiela (posmā 0- 2,5) km valsts 1.šķiras autoceļa maršrutā Viļāni – Preiļi – Špoģi: atjaunots ielas braucamās daļas segums, izbūvēts apvienotais gājēju/veloceliņš, izbūvēts ielas, gājēju/veloceliņa un gājēju pārejas apgaismojums, autobusu pieturvietas ar paviljoniem, automašīnu stāvlaukumi, tomēr transporta sistēmas optimizācijas pasākumi pilsētā un novadā ir jāturpina.

Viļānu novadu šķērsos valsts galvenais un Eiropas nozīmes autoceļš A12/E22 automaģistrāle Jēkabpils-Rēzekne-Ludza-Krievijas robeža (Terehova), kurai pie Viļānu pilsētas pieslēdzas valsts reģionālais ceļš P58 Viļāni-Preiļi-Špoģi. Automaģistrāles ceļa segums ir kritiskā stāvoklī, kā arī nepieciešami satiksmes drošības risinājumi Viļānu pilsētas teritorijā.

Grafiks: Nr.3

Transportlīdzekļu sadalījums ar tehnisko apskati Viļānu novadā.

Datu avots: CSDD, 2013

Ar autotransporta skaita pieaugumu parādās arī auto novietošanas problēmas.

Ņemot vērā pilsētas struktūru, iespējams pārvietoties kājām un izmantojot velotransportu, taču daudzviet gājēju ietvju kvalitāte nav apmierinoša un veloceliņu izbūve uzsākta 2012.gadā.

3. Novada energopatēriņš un CO₂ emisijas (laika posmā no 2010. – 2012. gadam)

Emisiju uzskaitē ļauj aprēķināt CO₂ emisiju daudzumu, kas radušās no enerģijas patēriņa Viļānu novada teritorijā neatkarīgi no tā, kur šī enerģija saražota. CO₂ emisijas tiek uzskaitītas atsevišķi elektroenerģijas patēriņam, siltumenerģijas patēriņam centralizētās siltumapgādes sistēmā, degvielas patēriņa transportā un gala enerģijas patēriņam mājāsaimniecībās, rūpniecībā, valsts, pašvaldības un pakalpojumu sektorā. Uzskaitē ļauj identificēt galvenos CO₂ emisiju antropogēnos avotus un izvēlēties pasākumus, ka nepieciešami emisiju samazināšanai.

CO₂ emisiju aprēķināšanā tiek izmantota standarta emisiju faktoru noteikšanas metodika, saskaņā ar Klimata Pārmaiņu Starpvaldību padomes IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) izstrādātajām vadlīnijām. Standarta emisiju faktori aplūko visas CO₂ emisijas, kas rodas energopatēriņa rezultātā vietējā pašvaldībā, vai netiešā veidā, sadegot kurināmajam saistībā ar elektroenerģijas un siltumenerģijas/dzesēšanas patēriņu pašvaldības teritorijā, savukārt netiek ņemtas vērā CO₂ emisijas, kas rodas no energopatēriņa, ko pašvaldība nevar ietekmēt un kas atrodas ārpus pašvaldības kompetences, visu veidu kravu tranzīts, aviācijas pakalpojumi, lauksaimniecības un celtniecības transporttehnikas izmantošana. CO₂ aprēķināšanā tiek pielietoti emisijas faktori, kas balstās uz Latvijā pielietotiem kurināmo fizikālo īpašību vidējiem lielumiem un IPCC izstrādātajiem metodiskiem norādījumiem.

CO₂ emisijas 2010. gadā Viļānu novadam ir aprēķinātas kā 4037,92 tonnas /gadā, līdz 2020. gadam CO₂ emisijas ir jāsamazina par 20%, tātad vismaz līdz 3229 tonnām gadā.

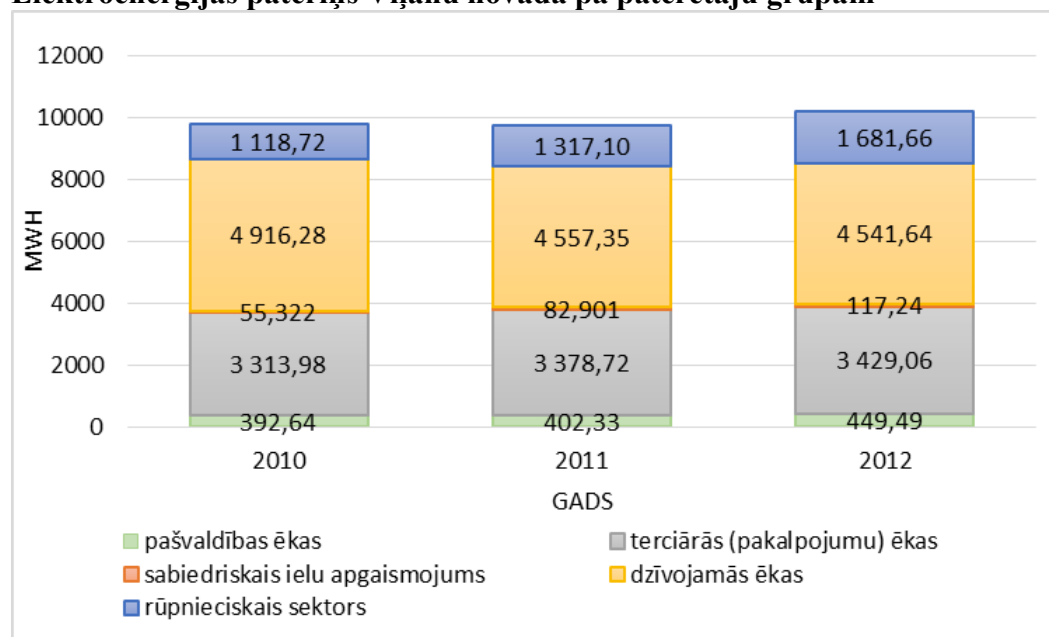
Darbības dati rāda cilvēka darbības rezultātus vietējās pašvaldības teritorijā. Lai novērtētu enerģijas gala patēriņa struktūru Viļānu novadā, informāciju par novadā esošo apbūves veidu, to pielietojumu un īpašumu struktūru sniedza pašvaldība.

3.1. Elektrības patēriņš un CO₂ emisijas

Elektroenerģija tiek saņemta no kopējās valsts energosistēmas. Elektroenerģiju piegādā VAS „Latvenergo” sadales tīkls. Esošais elektroapgādes tīklu izvietojums un pieejamās jaudas nodrošina esošo elektroenerģijas patērētāju pieprasījumu un neierobežo jaunu pieslēgumu veidošanu.

Grafiks Nr. 4

Elektroenerģijas patēriņš Viļānu novadā pa patērētāju grupām

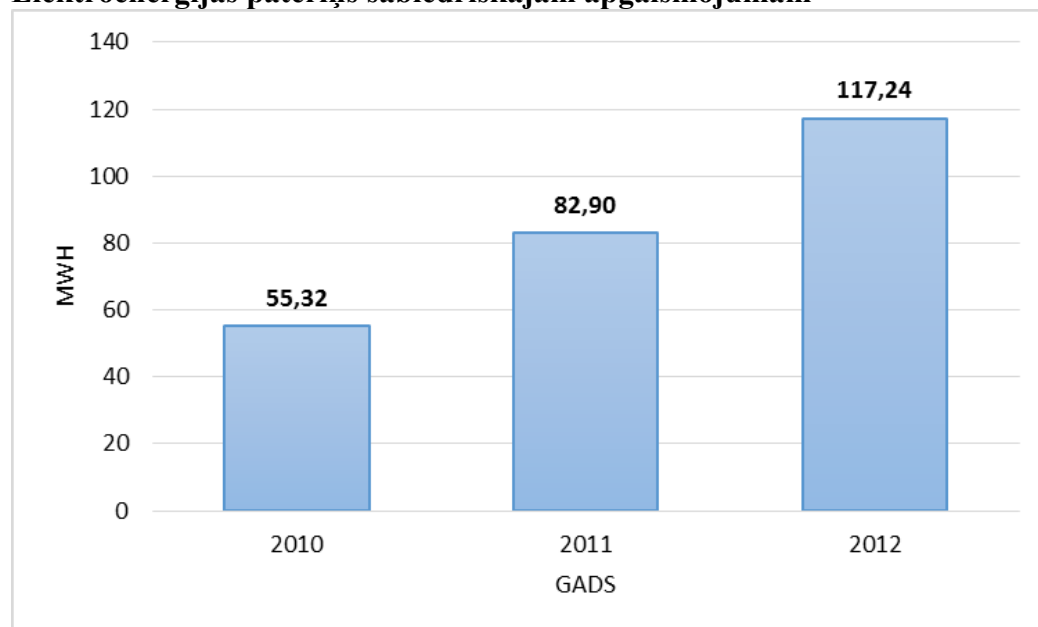
Avots: AS „Latvenergo”, 2013

Lielākās elektroenerģijas patērētāju grupas ir dzīvojamās un terciārās (pakalpojumu) ēkas, kas sastāda vairāk nekā 78% no kopējā elektroenerģijas patēriņa novadā.

Sabiedriskais ielu apgaismojums

Grafiks Nr.5

Elektroenerģijas patēriņš sabiedriskajam apgaismojumam

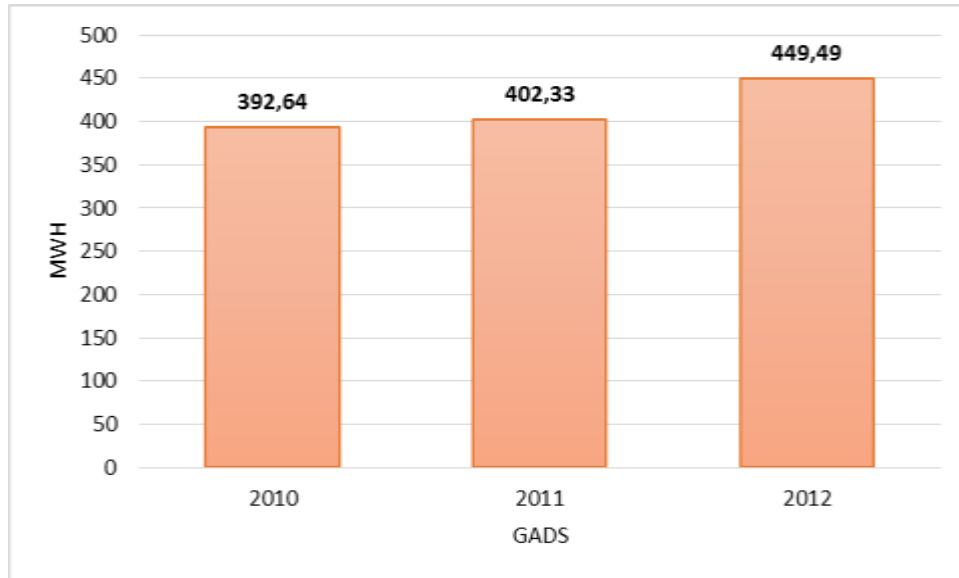
Avots: AS „Latvenergo”, 2013

Viļānu novadā ir palielinājies elektroenerģijas patēriņš sabiedriskajam ielu apgaismojumam, kas saistīts ar apgaismes ķermeņu skaita pieaugumu.

4. Pašvaldības elektroenerģijas patēriņš

Grafiks Nr.6

Elektroenerģijas patēriņš Viļānu novada pašvaldības ēkās

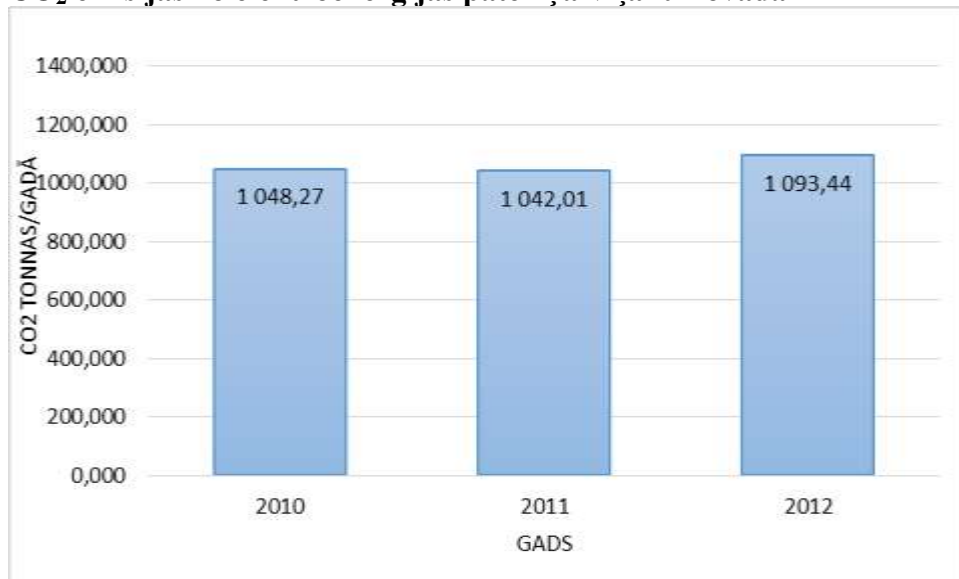

Avots: AS „Latvenergo”, 2013

CO₂ aprēķināšanai no elektroenerģijas patēriņa tiek izmantots emisiju faktors 0,107 t CO₂/MWh, kas raksturo vidējo Latvijas elektroenerģijas ražošanas struktūru, jo Viļānu novada elektropatēriņš tiek nodrošināts no dažādiem elektroenerģijas ražošanas avotiem.

Grafiks Nr.7

CO₂ emisijas no elektroenerģijas patēriņa Viļānu novadā

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc A/S "Latvenergo" datiem

Bāzes gadā CO₂ emisijas no elektroenerģijas patēriņa bija 1048,27 t CO₂, savukārt 2012. gadā tās bija 1093,44 t CO₂, kas kopsummā rada 0,04 % pieaugumu šajā sektorā.

Viļānu HES

Viļānu pilsētā 1950. gadā sāka darboties Viļānu HES uz Maltas upes. 1994. gadā tika atjaunota Viļānu HES darbība, tā ir pirmā privātā elektrostacija Latvijā. Vidējā elektroenerģijas izstrāde 1200 MWh/gadā.⁵

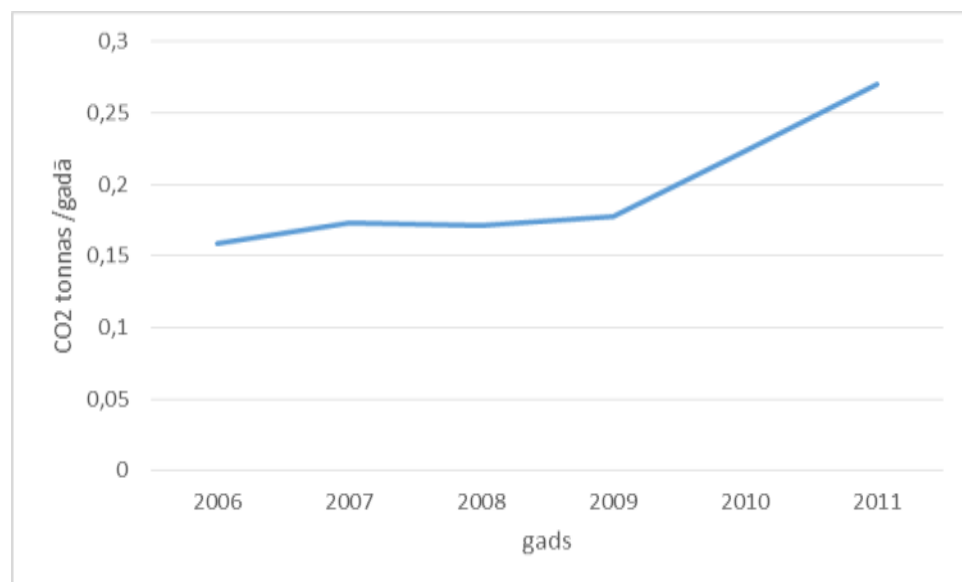
Koģenerācija

Kopš 2011. gada decembra Viļānu novadā darbojas pirmā biogāzes koģenerācijas stacija Latgales reģionā. Biogāzes stacijā kā izejvielas tiek izmantoti kūsmēsli, graudu milti un kukurūza. Stacija vidēji gadā saražo 9600 MWh elektrības, tā tiek nodota AS "Latvenergo" elektroenerģijas sistēmā. Pašpatēriņam tiek izmantoti 10% no saražotās elektroenerģijas. Turpmākās uzņēmuma attīstības ieceres saistītas ar biogāzes koģenerācijas stacijā saražotā siltuma izmantošanu graudaugu kaltēšanas procesā un biohumusa – ekoloģiska mēslošanas līdzekļa ražošanas attīstīšanā, kā arī ar nepieciešamā siltuma nodrošināšanu uzņēmuma saimniecības un biroja ēkām.

2010. gada februārī SIA „Kņavas granulas” (Viļāni) uzsākta enerģijas ražošana 500 kW jaudas elektrostacijā, kuras pamatā ir pilnībā pašu izstrādāta biomasas gazifikācijas tehnoloģija. Kā kurināmais tiek izmantotas koksnes granulas.

Attēls Nr.7.

CO₂ emisijas, kuras izraisa gaistošie organiskie savienojumi Viļānu novadā. Valsts statistiskā pārskata „Nr. 2 – Gaiss”.

Pieaugot rūpniecības apjomiem un transportlīdzekļu degvielas patēriņam, pieaug saimnieciskā darbība, kuras rezultātā izdalās gaistošie organiskie savienojumi, tajā skaitā CO₂ emisijas.

⁵ Ekonomikas ministrija

CO₂ aprēķināšanai no elektroenerģijas patēriņa tiek izmantots emisiju faktors 0.107 t CO₂/MWh, kas raksturo vidējo Latvijas elektroenerģijas ražošanas struktūru, jo Viļānu novada elektropatēriņš tiek nodrošināts no dažādiem elektroenerģijas ražošanas avotiem.

Galvenie rīcības virzieni CO₂ izmešu samazināšanā elektroenerģijas patēriņa sektorā ir:

Plānveida rīcība elektroenerģijas racionālai izmantošanai pašvaldības ēkās, veicinot motivētu un sapratīgu elektroenerģijas lietošanu:

- Modernas elektroenerģijas attālās vadības uzskaites sistēmas ieviešana pašvaldības sektorā rastu iespēju konstatēt neracionālu elektroenerģijas patēriņu (ieslēgtas elektroiekārtas, apgaismojumu laikā, kad nav patērētāju, iekārtas ar lielu elektrības patēriņu, elektrības noplūdes utt.) ļautu samazināt un optimizēt elektrības patēriņu.
- Ielu apgaismes vadības sistēmas modernizācija.
- Ielu apgaismojuma rekonstrukcija, apgaismes spuldžu nomaiņa uz energotaupīgākām alternatīvām (piem. LED spuldzēm).
- Jaunas apgaismes sistēmas izveide.
- Uztādīt modernizētu ielu apgaismojuma sistēmu ar „kustību sensoriem”, apdzīvotajās vietās, kur ir intensīva, bet nevienmērīga cilvēku plūsma (piemēram, vilciena stacijas tuvumā, pienākot vilcienam, ir liels cilvēku skaits, bet tad ilgstoši neviena nav).
- Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta konkursa „Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā” ietvaros uzlabot ielu infrastruktūru.
- Alternatīvo enerģijas avotu uzstādīšana elektrības ražošanai.
- Nepieciešams rīkot izglītojošus seminārus un kampaņas, kur pašvaldība varētu ziņot par saviem ieguvumiem, veicot elektroenerģijas attālās vadības uzskaiti, veicinot pārējo patērētāju grupu ieinteresētību veikt precīzu elektroenerģijas uzskaiti.
- Dažāda veida informatīvi un izglītojoši pasākumi.

3.2. Siltumapgāde

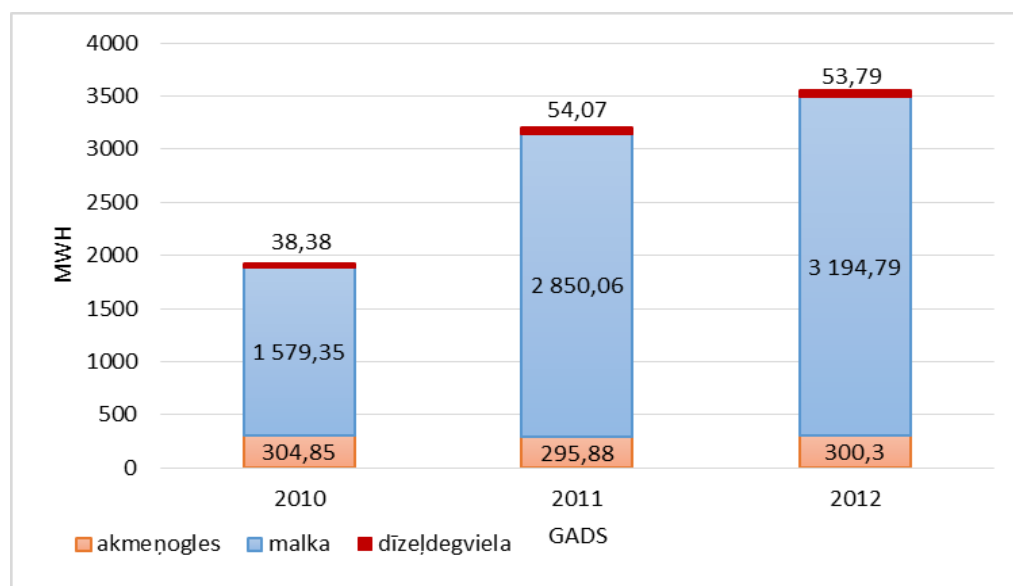
Viļānu novada normatīvais apkures sezonas garums ir 206 dienas, bet vidējā apkures aprēķinu temperatūra mīnuss 1,3 °C.

Viļānu novadā tikai Viļānu pilsētā ir centralizētā siltumapgādes sistēma. SIA „Viļānu siltuma” katlu mājā ražo siltumu sadedzinot šķeldu un citus koksnes pārstrādes atlikumus, kas ir vietējais energoresurss. 2012. gadā „Viļānu siltums” saražoja 9 200 MWh siltuma.

Pašvaldības ēkas tiek apgādātas ar siltumenerģiju no individuāliem siltumenerģijas avotiem – lokālām katlu mājām, kuras kā kurināmo galvenokārt izmanto vietējo malku. No fosilā kurināmā pašvaldības ēku siltuma enerģijas nodrošināšanai tiek izmantotas akmeņogles un dīzeļdegviela, kas 2012. gadā sastādīja 8,5 % akmeņogles un 1,5 % dīzeļdegviela.

Attēls Nr.5.

Saražotās siltumenerģijas daudzums pēc kurināmā veida Viļānu novada pašvaldības ēku siltumapgādes sektorā.

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc Viļānu novada pašvaldības sniegtajiem datiem, 2013

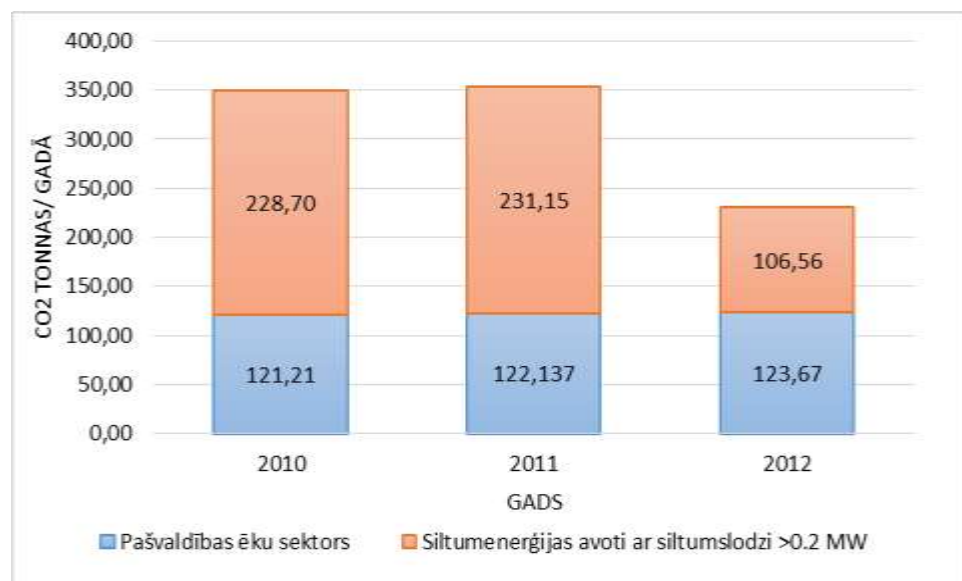
Pašvaldības ēku siltumapgādes sektorā galvenokārt tiek izmantota koksne, malka, šķelda un cita biomasas, pieņemot, ka biomasas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm, tā ir CO₂ neitrāla.

Enerģijas gala patēriņa novērtējumam rūpniecības un pakalpojumu sektorā Viļānu novadā tika izmantota datu bāze „Nr.2 – Gaiss – Pārskats par gaisa aizsardzību”, kas pieejama Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas centra mājas lapā. Minētais pārskats ietver publiski pieejamu informāciju par izmantoto kurināmā daudzumu gadā siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai un tehnoloģiskajiem procesiem gan

teritoriālā, gan organizāciju griezumā. Šajā pārskatā tiek iekļauti visi siltumenerģijas ražošanas avoti ar vērā ņemamu siltuma slodzi > 0,2 MW. Minētais statistikas pārskats aptver lielāko daļu Latvija kurināmā izmantotāju. Viļānu novadā ir tikai daži siltumenerģijas avoti ar siltumslodzi virs 0,2 MW –Viļānu slimnīcas katlu māja, SIA „Kaņvas granulas” granulu ražotne un SIA „Viļānu siltums” centralizētās siltumapgādes katlu māja.

Attēls Nr.6.

CO₂ emisijas no siltumenerģijas ražošanas

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra un Viļānu novada pašvaldības sniegtajiem datiem, 2013

2012. gadā CO₂ emisijas no pašvaldības siltumapgādes bija 349,91 tonna CO₂ /gadā, bet 2010. gadā - 230,23 tonnas CO₂, tātad noticis 34 % ir emisiju samazinājums.

CO₂ izmešu aprēķināšanai tika izmantots emisiju faktors, kas tiek noteikts pamatojoties uz siltumenerģijas ražošanas struktūru un atbilstoši kurināmā veidam attiecīgajā gadā.

Tabula Nr.2.

Izejas dati un emisijas faktori siltumenerģijas sektorā

Degviela	Kurināmā zemākais sadeģšanas siltums	CO ₂ emisijas faktors
Dīzeļdegviela	10 MWh/t	0,267
Akmeņogles	6,5 MWh/t	0,364

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi līdz 2020. gadam – nepieciešams samazināt CO₂ emisijas no siltuma ražošanas, to var panākt nosakot vairākus rīcības virzienus:

Galvenie rīcības virzieni CO₂ izmešu samazināšanā siltumapgādes sektorā ir:

- Viļānu slimnīcas siltuma apgādē aizstāt fosilo (ogles) kurināmo ar atjaunojamo vietējo kurināmo (biomasu), kas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm.
- PII „Bitīte” siltuma apgādē aizstāt fosilo (ogles) kurināmo ar atjaunojamo vietējo kurināmo (biomasu), kas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm.
- Atpūtas un informācijas centrā „Kamenīte” siltuma apgādē aizstāt dīzeļdegvielas kurināmo ar atjaunojamo vietējo kurināmo (biomasu), kas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm.
- Dekšāru pamatskolas siltuma apgādē aizstāt dīzeļdegvielas kurināmo ar atjaunojamo vietējo kurināmo (biomasu), kas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm.
- Sokolki pašvaldības pagasta ēkas siltuma apgādē aizstāt fosilo (ogles) kurināmo ar atjaunojamo vietējo kurināmo (biomasu), kas tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm.
- Veicināt pakāpenisku un racionālu esošo kurināšanas iekārtu modernizāciju un uzlabošanu, vai maiņu, izmantojot inovatīvas tehnoloģijas, ar mērķi paaugstināt kurināšanas iekārtas efektivitāti.
- Vērst uzmanību uz biomasas kurināmā uzglabāšanas apstākļiem, lai nepasliktinātu tās fizikāli – ķīmiskās īpašības, radot (uzlabojot, renovējot) kurināmā prasībām atbilstošas novietnes.
- Veicināt jaunu patērētāju pievienošanos centralizētajai siltumapgādes sistēmai, jo centralizētajai siltumapgādei ir viszemākais kaitīgo izmešu līmenis, ko panāk, minimizējot kurināmā patēriņu un realizējot pasākumus izmešu samazināšanai siltuma ražošanas procesā, izmantojot modernas sadedzināšanas tehnoloģijas un dūmgāzu attīrīšanas ierīces. Centralizētajai siltumapgādes sistēmai ir visaugstākā kurināmā izmantošanas efektivitāte un siltumapgādes drošība, ko nodrošina tehnoloģijas un modernās siltumtehnikas iekārtas.
- Pašvaldības sabiedrisko ēku energoefektivitātes paaugstināšana.
- Daudzdzīvokļu dzīvojamo māju energoefektivitātes paaugstināšana.
- Vienotas siltumapgādes vadības sistēmas un automatizētās siltumenerģijas mērāparātu nolasīšanas un uzskaites sistēmas izveidošana.
- Automatizēti centralizētās siltumapgādes individuālie siltummezgli un iespēja individuālajos siltummezglos ieregulēt pašu izvēlētu iekštelpu apkures režīmu noteiktam laika periodam, piemēram, diennaktij vai nedēļai neatkarīgi no āra apstākļiem. Lai samazinātu siltumenerģijas patēriņu ēkās, siltumenerģijas lietotāji, kuriem ir uzstādīti automatizēti siltummezgli, var nodrošināt sev atbilstošus komforta apstākļus, izmantojot sekojošus siltuma izlietošanas režīmus: automātiska apkures temperatūras pazemināšana nakts stundās; automātiska gaisa temperatūras pazemināšana telpās brīvdienās un svētku dienās (skolās, administratīvajās ēkās utt.) līdz lietotājiem vēlamajai temperatūrai.
- Dažāda veida informatīvi un izglītojoši pasākumi.

3.3. CO₂ emisijas transporta sektorā

Lai aprēķinātu transporta radītās siltumnīcas efektu izraisošo gāzu (SEG) emisijas Viļānu novadā, kopējā transporta plūsma sadalīta grupās:

- Viļānu novadā reģistrētie transportlīdzekļi.
- Viļānu novadā iebraucošās automašīnas.
- Pašvaldības transports.

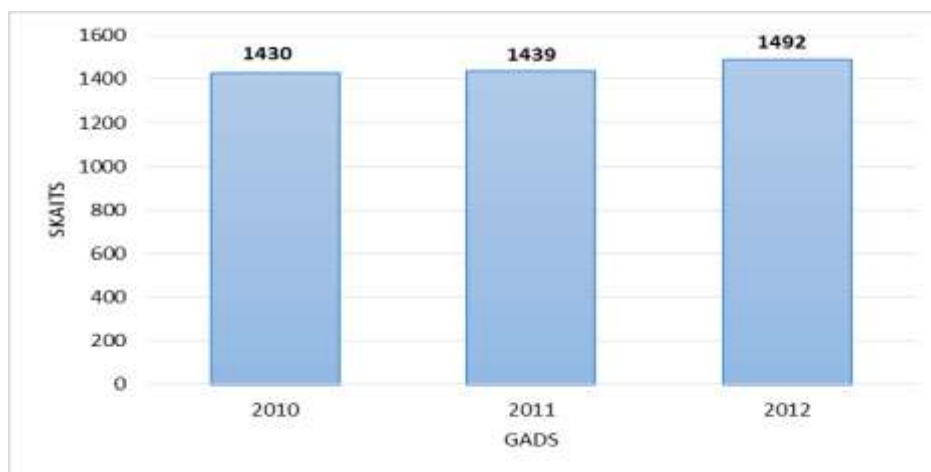
Viļānu novadu šķērso nacionālas nozīmes starptautiskais ES Transeiropas transporta (TEN-tīkla) koridors A12/E22 Jēkabpils-Rēzekne – Latvijas / Krievijas robeža, kur 2012. gadā vidējā diennakts satiksmes intensitāte sasniedza 2575 transportlīdzekļus.⁶

Valsts reģionālais ceļš P58 Viļāni – Preiļi - Špoģi nodrošina labu Viļānu pilsētas saikni ar Preiļu pilsētu. Valsts reģionālais ceļš P59 Viļāni - Malta nodrošina labu transporta situāciju Sokolku pagastā.⁷

Raksturojot reģistrēto transportlīdzekļu skaitu attiecībā pret iedzīvotāju skaitu 2012. gadā, tikai 28% no iedzīvotājiem ir transportlīdzekļi. Tā kā Viļānu novadu un pilsētu šķērso nacionālas nozīmes transporta koridors autoceļš A12, tad nozīme ir iebraucošajam transportam, kas izraisa CO₂ emisiju piesārņojumu. 2012. gadā iebraucošais transports pārsniedzis par 76% reģistrēto transportlīdzekļu skaitu.

Attēls Nr.1.

Tehniskā kārtībā esošie transportlīdzekļi, kas reģistrēti Viļānu novadā.

Avots: CSDD

Viļānu novadā reģistrēto automašīnu skaits iegūts no CSDD apkopotiem datiem par automašīnu skaitu Latvijā. Emisiju aprēķinā tiek ņemts vērā tikai tehniskā kārtībā esošo automašīnu skaits.

⁶ Latvijas Valsts ceļi

⁷ Novada attīstības plāns

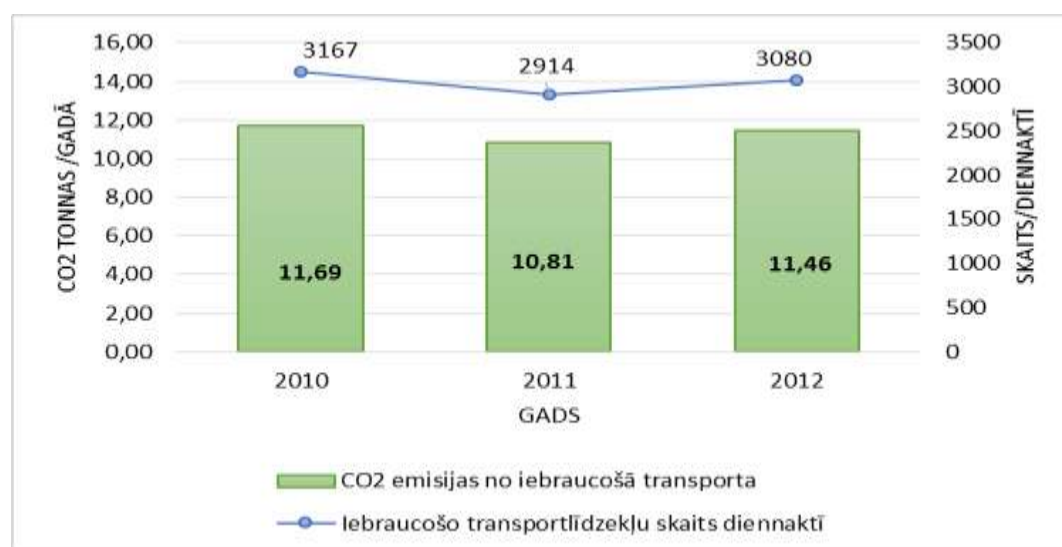
Tabula Nr.6.

Izejas dati un emisijas faktori transporta sektorā

Degviela	Pārrēķina koeficients transportlīdzekļu degvielas veidiem	CO ₂ emisijas faktors
Dīzeļdegviela	10 MWh/t	0,267
Benzīns	9,2 MWh/t	0,249

Attēls Nr.2.

CO₂ emisijas no iebraucošā transporta Viļānu novadā

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc A/S „Latvijas Valsts ceļi” datiem, 2013

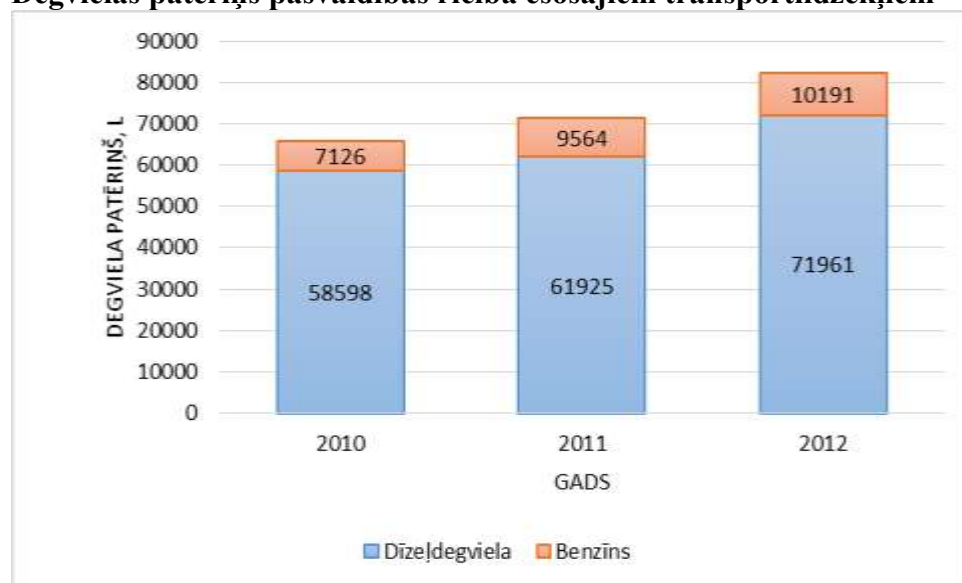
Kopš bāzes gada izmeši no novadā iebraucošā transporta nav būtiski mainījušies.

Pašvaldības transports

Pašvaldības rīcībā 2010. gadā bija 17 transportlīdzekļi, bet 2012. gadā 21 transportlīdzeklis, tajā skaitā viegie transportlīdzekļi, autobusi, traktori un greiders.

Attēls Nr.3.

Degvielas patēriņš pašvaldības rīcībā esošajiem transportlīdzekļiem

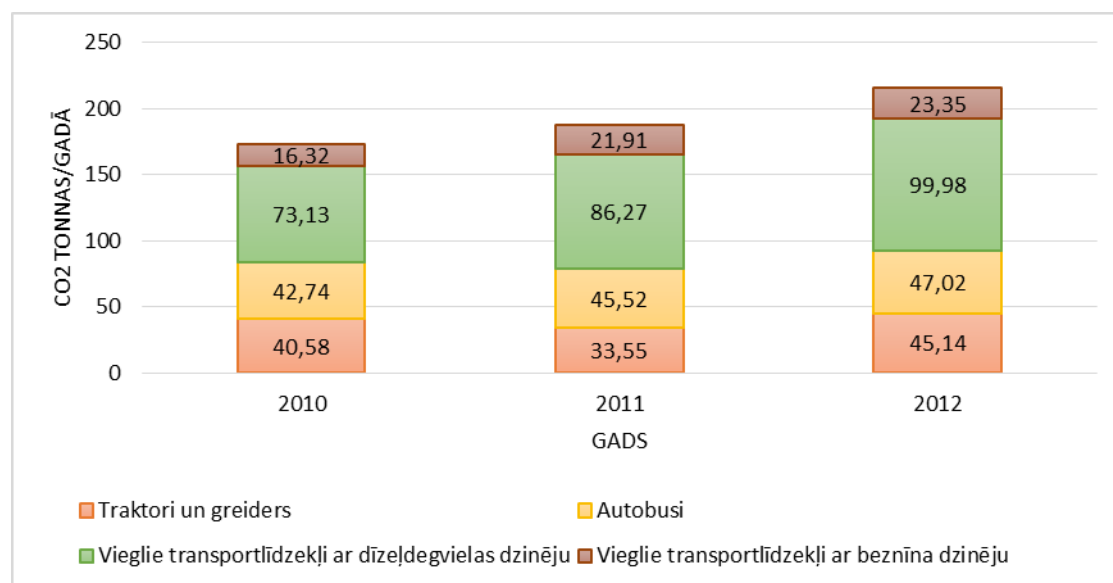

Avots: Viļānu novada pašvaldības dati, 2013

Vidējais degvielas patēriņš pašvaldības rīcībā esošajiem vieglajiem transportlīdzekļiem ir samazinājies no 16 l/100 km (2010. gadā) uz 13,4 l/100 km (2012. gadā).

Attēls Nr.

CO₂ emisijas no pašvaldības transporta

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc Viļānu novada pašvaldības sniegtajiem datiem, 2013

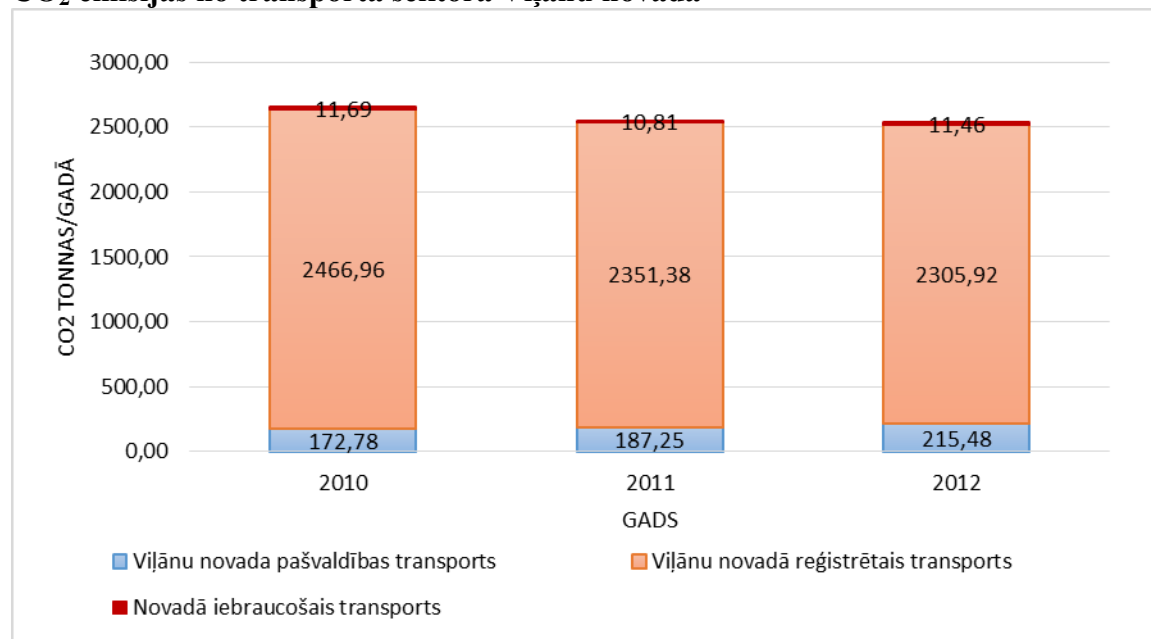
Viļānu novada pašvaldības autoparka izraisītās CO₂ emisijas pieaugušas par 25%, bāzes gadā tās bija 172,78 CO₂ tonnas /gadā, bet 2012. gadā jau 215,48 CO₂ tonnas/gadā. Degvielas patēriņa, kas izraisa CO₂ emisijas, pieaugums ir noticis visās pašvaldības transportlīdzekļu grupās. Vislielākais palielinājums ir vieglajiem

transportlīdzekļiem ar dīzeļdegvielas dzinēju, tas saistīts ar transportlīdzekļu skaita pieaugumu.

Lielākais CO₂ emisiju izraisītājs Viļānu novadā ir vietējais transports. CO₂ emisijas vietējam transportam tika noteiktas balstoties uz CSDD datiem par tehniskajā kartībā esošajiem transportlīdzekļiem, balstoties uz to iedalījuma pēc degvielas veida, par vidējo degvielas patēriņu un vidējo nobraukumu.

Attēls Nr.4.

CO₂ emisijas no transporta sektora Viļānu novadā

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini pēc CSDD un Viļānu novada pašvaldības sniegtajiem datiem, 2013

CO₂ emisijas transporta sektorā bāzes gadā bija 2639,73 tonnas, bet 2012. gadā 2521,40 tonnas, tātad ir 4,48 % CO₂ emisiju samazinājums.

Dzelzceļš

Paralēli autoceļam A12 Viļānu novadu šķērso Krustpils –Rēzeknes dzelzceļa līnija, kas nodrošina gan kravas, gan pasažieru pārvadājumus. 2012. gadā „Latvijas Dzelzceļš” veica 5/5 pasažieru pārvadājumus un 28/28 kravas pārvadājumus diennaktī. Dzelzceļa līnijas galvenokārt tiek izmantotas kravu tranzīta pārvadājumiem. Galvenie pārvadājumu veidi ir naftas produkti, minerālmēslojums, metāli un kokmateriāli, kas darbības procesā izdala gaistošus oransikos savienojumus. Diemžēl šo sfēru Viļānu novada ietvaros nav iespējams ietekmēt. Valsts akciju sabiedrības Latvijas dzelzceļš plāno veikt esošo publisko dzelzceļa līniju elektrifikāciju.

Galvenie rīcības virzieni CO₂ izmešu samazināšanā transporta sektorā ir:

- Pašvaldības rīcībā esošā transportlīdzekļu autoparka optimizācija un lietderīga, pārdomāta izmantošana, rādot priekšzīmi Viļānu novada iedzīvotājiem.

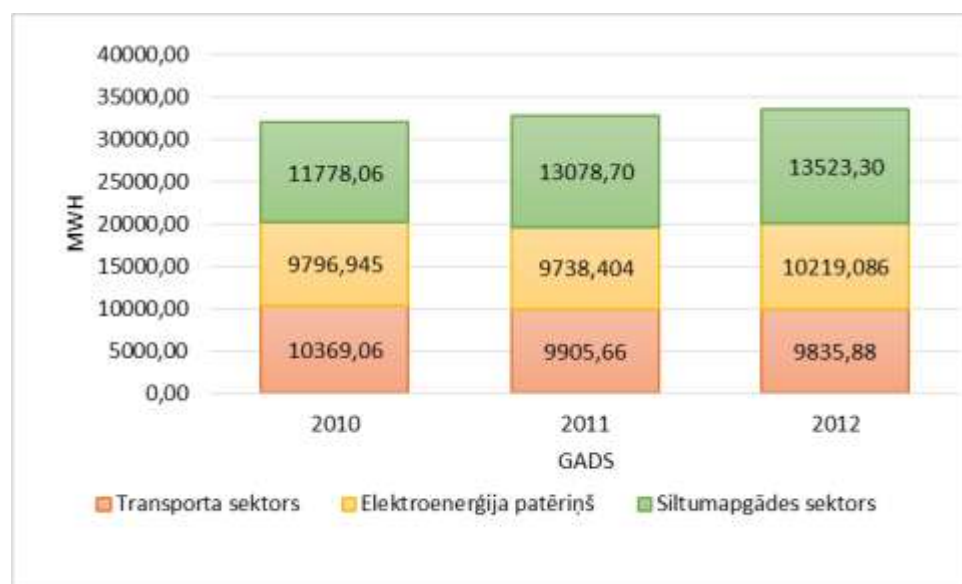
- Transporta infrastruktūras sakārtošana pilsētā un pagastos, uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai un apkārtējo teritoriju sasniedzamības uzlabošanai.
- Transporta un inženierkomunikāciju infrastruktūras izbūve izglītības, veselības un uzņēmējdarbības attīstības nodrošināšanai, izveidojot gājēju ietves, veloceļņus, apgaismojumu.
- Pakāpeniski atjaunot pašvaldības autoparku, dodot priekšroku videi draudzīgākiem transportlīdzekļiem –ar mazāku degvielas patēriņu, izvērtējot transporta tehniskās īpašības atbilstoši tā paredzētajām funkcijām. Kā mērķi izvirzot samazinātu autoparka vidējo patēriņu par 10%.
- Modernizēt pašvaldības rīcībā esošo sabiedrisko transportu, kas nodrošina skolēnu transportēšanu līdz izglītības iestādei, kā arī veic pasažieru pārvadājumus pašvaldības funkciju ietvaros.
- Dažāda veida informatīvi un izglītojoši pasākumi.

3.4. Kopējais CO₂ izmešu novērtējums.

Izstrādājot Ilgtspējīgas Enerģijas Eiropai programmas līdzfinansēta projekta „SEAP PLUS” Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plānu, Viļānu novads ir apņēmis līdz 2020. gadam savā teritorijā samazināt CO₂ emisijas vismaz par 20%. Lai šo mērķi sasniegtu, tika fiksēta situācija novadā bāzes līmeņa gadā – 2010. gadā.

Grafiks Nr.16.

Kurināmā sadalījums Viļānu novadā pa sektoriem

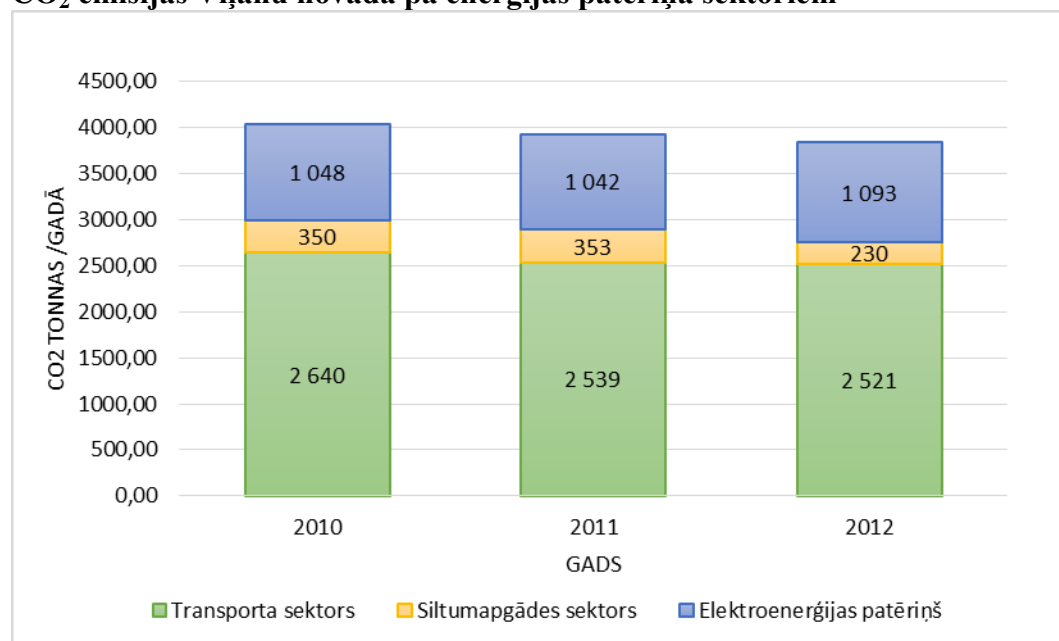

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini, 2013

Attiecībā pret bāzes gadu Viļānu novadā ir pieaudzis enerģijas patēriņš par 5,11 %. Viļānu novada kopējais CO₂ izmešu apjoms 2010. gadā, kas ir pieņemts par bāzes gadu, bija 4037,92 t CO₂. 2012. gadā CO₂ emisijas samazinājušās līdz 3845,07 t CO₂, kas kopsummā ir 4,75 %.

Grafiks Nr.17.

CO₂ emisijas Viļānu novadā pa enerģijas patēriņa sektoriem

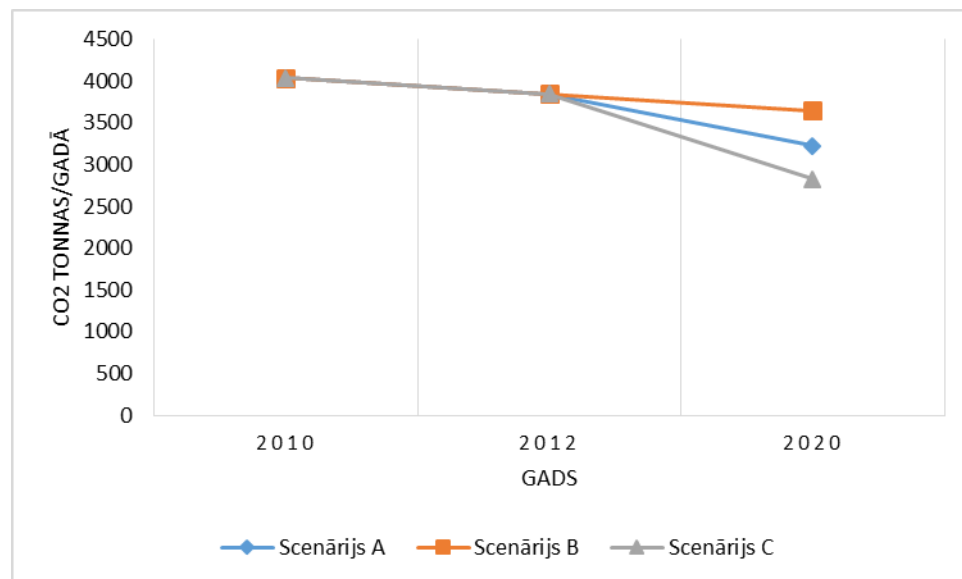

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini, 2013

Lielāko CO₂ emisiju apjomu sastāda transporta sektors. Šis aspekts būtu jāņem vērā, pārskatot rīcības plāna īstenošanu un turpmāk plānojot ilgtermiņa rīcības virzienus CO₂ emisiju samazināšanai.

Grafiks Nr.18.

CO₂ emisiju samazinājuma matemātiskās modelēšanas scenāriji

Avots: Projekta ietvaros veiktie aprēķini

Lai veiksmīgi sasniegtu izvirzīto mērķi, līdz 2020. gadam samazināt CO₂ emisijas par 20 %, pie matemātiskās modelēšanas scenārija A Viļānu novadā CO₂ emisijas jāsamazina vismaz par 87 CO₂ tonnām gadā. Scenārijs A ietver Ilgtspējīgas

enerģētikas rīcības plāna būtiskāko izvirzīto rīcību izpildi un sagaidāmo CO₂ samazinājumu 20% apmērā attiecībā pret bāzes gadu, izpildoties nosacījumiem:

1. Pašvaldības un centralizētajā siltumapgādes sektorā kā kurināmais tiek izmantota koksne, kas ir vietējais resurss un ir iegūta ar ilgtspējīgām metodēm, tad CO₂ emisijas tiecas uz 0.
2. CO₂ emisijas no transporta ir samazinājušās vismaz par 9 %.
3. Elektroenerģijas patēriņa samazinājums ir vismaz 10 %.

Savukārt scenārijs B tika prognozēts ņemot vērā CO₂ emisijas samazinājuma tendenci, balstoties uz bāzes gadu. Pie šādas prognozes, bez racionālas darbības 2020. gadā tiks sasniegti tikai 9,5 % CO₂ emisiju samazinājums attiecībā pret bāzes gadu.

Savukārt scenārijs C paredz ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāna visu izvirzīto rīcību izpildi visos sektoros un sagaidāmo CO₂ samazinājumu, tas var sniegt līdz pat 25 % samazinājumu attiecībā pret bāzes gadu.

4. Iespējas finanšu piesaistei

ES strukturālie un Kohēzijas fondi

Esošie ES strukturālie un Kohēzijas fondi ir izveidoti laika periodam 2007.–2013. gadam dažādu reģionu un infrastruktūras, īpaši transporta sektora integrēšanai. Eiropas Sociālais fonds (European Social Fund – ESF) ir vērsts uz iedzīvotāju konkurētspējas palielināšanu un piemērošanos darba tirgum, visāda veida diskriminācijas izskaušanu, sadarbību reformu jomā u.c.

Nākamo septiņu gadu perioda 2014.–2020. gadam ES fondu tematiskie mērķi balstīti uz Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam (NAP2020) norādītajām prioritātēm.

Eiropas reģionālās attīstības fonds (European Regional Development Fund – ERDF) atbalsta reģionu attīstības izlīdzināšanu ES ietvaros, veicina publisko un privāto partnerību. Šis fonds atbalsta transnacionālo tīklu veidošanu enerģētikā, dabas aizsardzības, gaisa kvalitātes uzlabošanas, energoefektivitātes paaugstināšanas un atjaunojamo energoresursu izmantošanas pasākumus.

Kohēzijas fonds (Cohesion Fund – KF) atbalsta vides jautājumu risināšanu un transporta tīklu veidošanu Eiropā, tostarp ceļu, dzelzceļa, upju un jūras, kā arī gaisa transportu. Fonds veicina pasākumus, kas definēti kā nepieciešami vides izmaiņu mazināšanai, tostarp energoefektivitātes paaugstināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanu.

LIFE programma

LIFE ir Eiropas Savienības finanšu instruments, kas atbalsta vides un dabas aizsardzības projektus visā Eiropas Savienībā, kā arī dažās kandidātvalstīs un kaimiņvalstīs. Kopš 1992. gada LIFE ir līdzfinansējis vairāk nekā 3 tūkstošus projektu, ieguldot ap 2 miljardiem eiro vides aizsardzībā. LIFE+ programma sastāv no trim komponentiem: LIFE+ dabas un bioloģiskās daudzveidības projekti uzlabo apdraudēto sugu un dzīvotņu aizsardzības statusu. Šīs sadaļas projekti palīdz īstenot ES Putnu un Dzīvotņu direktīvas, Natura 2000 tīklu un ES mērķi apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.

LIFE+ vides politikas un pārvaldības projekti ir novatoriski vai eksperimentāli projekti politikas ideju, tehnoloģiju, metožu un instrumentu attīstīšanai dažādās jomās, tostarp gaisa, ūdens, atkritumu, klimata, augsnes un lauksaimniecības jomā. Šajā LIFE+ sadaļā tiek finansēti arī projekti, kas uzlabo ES vides tiesību aktu īstenošanu, kas paplašina zināšanu bāzi vides politikā un kas izstrādā vides informācijas avotus, izmantojot monitoringu (tostarp mežu monitoringu).

LIFE+ informācijas un komunikācijas projekti ietver komunikācijas un informētības paaugstināšanas kampaņas par vides, dabas aizsardzības vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumiem, kā arī projektus, kas ir saistīti ar meža ugunsgrēku novēršanu (informētības paaugstināšana, īpašas mācības).

Zaļās investīcijas shēmas

Zaļās investīcijas shēmas (Green Investment schemes – GIS, latviski – ZIS) ir globāls starptautisks pasākums, kas vērsts uz siltumnīcefektu izraisošo gāzu emisiju

samazināšanu, kompensējot šo gāzu izdalīšanos vienā vietā ar konkrētu gāzu emisiju samazināšanas pasākumu ieviešanu citviet. Kvotu pārdošanas rezultātā iegūtie līdzekļi ir izmantojami tikai CO2 izmešu samazināšanas pasākumiem, ko norāda pārdošanas līgumā un kvotu pircēja pienākums ir uzraudzīt, lai pārdevēja valstī pasākumi, kurus plānots realizēt ar pārdošanā iegūto līdzekļu palīdzību, arī praktiski tiktu realizēti un emisiju apjoms reāli samazinātos.

Klimata pārmaiņu finanšu instruments (KPMI) ir Latvijas Republikas valsts budžeta programma.

KPMI mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu (piemēram, īstenojot pasākumus ēku energoefektivitātes uzlabošanai gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā, tehnoloģiju, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus attīstīšanu un ieviešanu, kā arī īstenojot integrētus risinājumus siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanai).

KPMI finansē no valstij piederošo noteiktā daudzuma vienību (NDV) pārdošanas, ko veic starptautiskās emisiju tirdzniecības ietvaros atbilstoši Kioto protokola nosacījumiem. KPMI darbību reglamentē Latvijas noslēgto starptautisko līgumu prasības par NDV pārdošanu, kā arī apstiprinātie tiesību akti, t.sk. Ministru kabineta 25.06.2009. noteikumi Nr.644 „Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta finansēto projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtība”.

Atbilstoši EK regulu priekšlikumam, MK ir noteicis ES Kohēzijas politikas fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda finansējuma sadalījumu pa tematiskajiem mērķiem. Tematiskie mērķi nodrošina Kohēzijas politikas saikni ar „Eiropa 2020” stratēģiju. Finansējuma sadalījums balstīts uz Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam (NAP2020) norādītajām prioritātēm, rīcības virzieniem un uzdevumiem un to indikatīvo finansējuma apmēru. NAP2020 ir cieši saistīts ar Latvijas Nacionālās Reformu Programmu. Ņemot vērā Latvijas tautsaimniecības attīstības līmeni un vajadzības, tiek plānotas investīcijas visos tematiskajos mērķos:

1. Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju;
2. Uzlabot IKT pieejamību, izmantošanu un kvalitāti;
3. Uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju;
4. Atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni visās nozarēs;
5. Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, riska novēršanu un pārvaldību;
6. Aizsargāt vidi un veicināt resursu efektivitāti;
7. Veicināt ilgtspējīgu transportu un novērst trūkumus galvenajās tīkla infrastruktūrās;
8. Veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti;
9. Veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību;
10. Ieguldīt izglītībā, prasmēs un mūžizglītībā;
11. Uzlabot institucionālās spējas un efektīvu valsts pārvaldi;
12. Tehniskā palīdzība fondu vadības nodrošināšanai.

Energoservisa kompānijas

Lielākais CO2 izmešu samazinājums iespējams daudzdzīvokļu ēku sektorā, kas patērē vislielāko daļu no energoresursiem. Daudzdzīvokļu ēku renovācijas iespējas galvenokārt iespējamas trijos veidos:

- 1) renovāciju realizē energoservisa uzņēmumi – kompānijas (ESKO);
- 2) speciāli sabiedrisko un dzīvojamo ēku renovācijas organizēšanai izveidoti valsts un pašvaldības energoservisa uzņēmumi (PEKO);
- 3) dzīvokļu īpašnieku biedrība.

Ergoservisa kompānija (angliskais saīsinājums – ESCO, latviski – ESKO) ir uzņēmējdarbības veids, sniedzot plašu ar enerģētikas nozari saistītu pakalpojumu klāstu, t.sk., īstenojot energotaupības projektus, enerģētikas infrastruktūras ārpakalpojumus, enerģijas ražošanu un piegādi, kā arī risku pārvaldību. ESKO darbība ļauj atjaunot nekustamos īpašumus, kuru renovācijai pašvaldībai nepietiek līdzekļu. ESKO ir ES praksē plaši izmantota iniciatīva. ESKO var būt jebkuras nozares uzņēmums vai uzņēmumu grupa ar brīviem finanšu līdzekļiem un iespējām garantēt lētus kredītus, ka arī interesi darboties energoefektivitātes jomā.

Slēdzot ESKO līgumu, var tikt izmantotas divas pieejas:

- 1) Līguma rezultātā pakalpojuma sniedzējs saņem noteiktus procentus no ietaupītajiem līdzekļiem visu līguma darbības laiku. Tas rosina pakalpojuma sniedzēju panākt pēc iespējas lielāku ietaupījumu tūdaļ pēc projekta realizācijas un uzturēt to līdz pat līguma jeb atmaksāšanās beigām, pat palielinot to ar papildus pasākumiem.
- 2) Līguma rezultātā iedzīvotāji maksā nemainīgu ikmēneša maksājumu par kvadrātmetru atbilstoši apdzīvojamajai platībai. Latvijā darbojas divas privātas ESKO – Nīderlandes ESCO grupas meitas uzņēmums SIA „Sun Energy Baltic”, aptverot Latvijas teritoriju (pagaidām izņemot Rīgu), un SIA „LATIO”, kas ir pārkvalificējusies šim darbam no nekustamo īpašumu biznesa jomas.

Pašvaldības energoservisa kompānija (angliski – Public Internal Performance Commitments – PICO, latviski – PEKO) ir pašvaldībai piederošs uzņēmums, kas darbojas pēc ESKO principiem, darbībai izmantojot gan pašvaldības finanšu līdzekļus, gan piesaistītu finansējumu. PEKO galvenais mērķis ir pilsētas dzīvojamā fonda sakārtošana un tā dzīves cikla pagarināšana, vienlaikus ar radušos peļņu nodrošinot savu darbību, kā arī samazinot izdevumu apjomu, kas pašvaldībai un iedzīvotājiem turpmāk jāiegulda savu īpašumu uzturēšanā. Būtiska šī modeļa priekšrocība ir tā, ka PEKO var nodrošināt arī tādu ēku renovāciju, no kurām ESKO izvairās, jo tās dod mazāku peļņu.

Latvijā nav tradīciju valsts vai pašvaldību energoservisa uzņēmumu – kompāniju izveidē, faktiski nav izveidota neviena PEKO. Tomēr Latvijas lielākajās pilsētās dzīvojamo ēku pārvaldīšanas uzņēmumi, kuriem attiecīgā pašvaldība varētu uzdot veikt PEKO funkcijas.

Komercbanku kredīti

Ēku energoefektīvas renovācijas pasākumu finansēšanai svarīgs instruments Latvijā ir komercbanku kredīti. Daudzdzīvokļu ēku renovācijas kredītu Latvijā komercbankas. No 2009.gada komercbanku aizdevumu daudzdzīvokļu mājas renovācijai iespējams kombinēt ar Eiropas Savienības atbalstu (ERAF), tā iegūstot ievērojamu efektīvās procentu likmes samazinājumu. 2010.gadā kredītus atbilstoši izstrādātajām programmām renovācijai Latvijā piešķir Swedbanka, Nordea, SEB un DnB Nord Banka.

Finansējums tiek nodrošināts, izsniedzot aizdevumu ar zemām procentu likmēm vietējām bankām kredītu izsniegšanai ar energoefektivitātes veicināšanu saistītiem projektiem.

Atbalsta programma ELENA

ELENA ir ES jaunā IEE II programma, kas izveidota 2009.gadā, un kuras mērķis ir ar tehnisko un finansiālo palīdzību atbalstīt pašvaldības, kas parakstījušas Pilsētu mēru paktu (bet ne tikai) ātrāk īstenot savas investīciju programmas energoefektivitātes paaugstināšanas un atjaunojamo energoresursu jomā, lai izpildītu 20-20-20 saistības.

Programma ELENA sedz 90% no attiecināmiem izdevumiem, kas paredzēti skaidri definētas, noteiktas investīciju programmas sagatavošanai. Attiecināmās izmaksas ietilpst visi tehnisko atbalsta pasākumu veidi, kas nepieciešami konkrētajai investīciju programmai – tehniskā un tirgus izpēte, programmas strukturēšana, biznesa plānu izstrāde, energoauditi, iepirkuma procedūru sagatavošana un līgumu noslēgšana, projekta īstenošanas grupu izveide.

Attiecināmajos izdevumos iekļauj arī jaunpieņemtā personāla, kas veic šo darbu, izmaksas – faktisko algu, personāla sociālās nodrošināšanas un citas izmaksas. Svarīgs ELENA noteikums ir vienas 25.daļas līdzsvarojuma faktors, kas nozīmē, ka ELENA piešķirtais granta apjoms ir ne lielāks nekā viena 25.daļa no paredzamajām programmas investīcijām. Ja programmas ieviešanā šis līdzsvarojums netiks sasniegts, tad saņemtais grants daļēji vai pilnībā būs jāatmaksā. Pieteikumus ELENA programmā pieņem, līdz būs pietiekami šim mērķim iedalītie līdzekļi.

Valsts budžets

Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas projektu konkurss „Atbildīgs dzīvesveids”. Finansējumam var pieteikties komersants, biedrība vai nodibinājums, zemnieku vai zvejnieku saimniecība, kā arī reģistrēta fiziska persona saimnieciskās darbības veicējs un akreditētas valsts, pašvaldību un privātās izglītības iestādes, kā arī augstskolas, kas reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā.

Projektu konkursa mērķis ir finansiāli atbalstīt projektus, kuru ietvaros tiek veicināta sabiedrības vides izglītība un audzināšana, kā arī Latvijā aktuālo vides problēmu risināšana, iesaistot mērķgrupas.

Latvijas nacionālās reformu programmas „ES 2020” stratēģijas īstenošanai izvirzīti kvantitatīvie mērķi energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu īpatsvara un siltumnīcefekta gāzu emisijas jomā. 2020.gadā siltumnīcefekta gāzu emisijas nedrīkst pārsniegt 12,19 milj. tonnu CO2 ekvivalentos, no AER saražotās enerģijas īpatsvars kopējā enerģijas bruto galapatēriņā jāpalielina līdz 40%, bet no AER saražotās enerģijas īpatsvars enerģijas galapatēriņā transportā jāpalielina līdz 10%. Programmā noteikti arī galvenie politikas virzieni un pasākumi minēto mērķu sasniegšanai. Programmas galvenais reformu virziens „Uzņēmējdarbības vides uzlabošana, efektīva ES fondu izmantošana, uzņēmumu pieejas finansēm nodrošināšana ar mērķi atbalstīt produktīvās investīcijas” paredz arī pašvaldību kapacitātes stiprināšanu uzņēmumu un investīciju piesaistē, pilnveidojot un attīstot ūdens un atkritumu saimniecības infrastruktūru, t.sk., nodrošinot kvalitatīvus ūdenssaimniecības pakalpojumus 68% Latvijas iedzīvotāju un nodrošinot atkritumu pirmsapstrādi pirms apglabāšanas, infiltrāta attīrīšanas uzlabošanu, un jaunu atkritumu apglabāšanas šūnu izveidi

esošajos atkritumu poligonos, kā arī, attīstot atkritumu dalītu vākšanu, šķirošanu un pārstrādi, un turpinot izgāztuvju rekultivāciju.

Teritoriālās sadarbības programmas

Latvija plāno turpināt dalību labas teritoriālās sadarbības programmu pārvaldības programmā INTERACT III, kas kalpo par platformu pieredzes apmaiņai, apmācībām, tematiskajiem pētījumiem par ETS programmu un projektu administrēšanas sistēmu visā Eiropā.

Turpmākie rīcības virzieni nākošajam Eiropas Savienības Struktūrfondu programmēšanas periodam 2014. – 2020. gadiem ir saistīti ar ETS programmu prioritāšu noteikšanu un darbības programmu izstrādi.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 27. novembra protokolu „Par Eiropas Savienības struktūrfondu mērķa Eiropas teritoriālā sadarbība” darbības programmu sagatavošanu 2014. – 2020.gada plānošanas periodā”, lai nodrošinātu sinerģiju starp „Eiropas Teritoriālās sadarbības” un „Investīciju nodarbinātībā un izaugsme” mērķa programmām un nacionālajām interesēm saskaņā ar Nacionālajā Attīstības plānā 2020, noteikto, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VARAM) ir izveidojusi konsultatīvo darba grupu ar Finanšu ministrijas, Ārlietu ministrijas, nozaru ministriju, plānošanas reģionu, Pārresoru koordinācijas centra, Latvijas Pašvaldību savienības un Latvijas Lielo Pilsētu asociācijas pārstāvjiem un citu sadarbības partneru līdzdalību ar mērķi nodrošināt Eiropas Savienības struktūrfondu 2014. – 2020.gada plānošanas perioda „Eiropas teritoriālā sadarbība” mērķa darbības programmu izstrādes kvalitātes uzraudzību, kā arī nodrošina padomdevēja funkcijas Nacionālajai atbildīgajai iestādei nacionālo pozīciju sagatavošanā par programmu tematiskajiem mērķiem. Jauno ETS programmu 2014. – 2020.gadam sagatavošanas dokumentus plānots iesniegt izskatīšanai Eiropas Komisijā līdz 2013. gada beigām.

Pašvaldības atbalsta pasākumi

Līdz šim Viļānu novadā energoefektivitātes atbalstam pārsvarā ir piesaistīti ES finanšu līdzekļi, kā ietvaros tika paredzēts arī domes līdzfinansējums, bet ir pasākumi, kas tiek veikti domes budžeta ietvaros. Visu iepriekš minēto aktivitāšu ietvaros ir veikti sekojoši ieguldījumi: automatizēto siltummezglu uzstādīšanai izglītības iestādēs un citās pašvaldību ēkās, izglītības iestāžu renovācijai un logu nomaiņai, pilsētas ielu apgaismošanas modernizācijai, veloceļu un ceļu izbūvei u.tml. Pēdējos gados ik gadus mērķtiecīgi tiek plānoti pašvaldības budžeta līdzekļi tās infrastruktūras renovācijai un rekonstrukcijai.

5. Rīcības plāna pārskatīšanas un izpildes monitorings

Lai uzraudzītu Viļānu novada ilgtspējīgās enerģētikas plāna īstenošanu, ir nepieciešams paredzēt monitoringa pasākumu kopumu, kas paredz sistēmas izveidi ikgadējai datu apkopošanai par enerģijas patēriņu Viļānu novadā un paredzēto aktivitāšu izpildes novērtējumu. Ir nepieciešams veidot MEU (monitoringa emisiju uzskaiti) un iesniegt ziņojumu par uzskaiti vismaz reizi četros gados. Tas nozīmē, ka katru otro gadu pārmaiņus var būt darbības ziņojumu bez MEU (2015. un 2019. gadā) un īstenošanas ziņojumu ar MEU (2017. un 2020. gadā).

Lai efektīvāk īstenotu uzstādītos mērķus CO₂ izmešu samazināšanā, perspektīvā ir nepieciešams papildināt vai koriģēt mērķu sasniegšanai paredzētās rīcības un pasākumus, it īpaši jomās, kur patlaban rīcības plāns neparedz atsevišķus pasākumus.

Nosakot CO₂ emisiju samazināšanas intensitāti noteiktā laikā, kā galvenais kritērijs tiek izvirzīts samazinātais CO₂ emisiju apjoms tonnās attiecība, izteikta procentos, pret CO₂ emisiju apjomu tonnās izvēlētajā bāzes gadā.

Ņemot vērā īpatnējos apstākļus Viļānu novadā, kas izpaužas kā nepārtraukta iedzīvotāju skaita samazināšanās, un apskatāmajā laika periodā novadā ir zems dzīves līmenis ar relatīvi maziem enerģijas patēriņiem, ar vāji attīstītu rūpniecību, kā raksturīgu kritēriju nevar izmantot CO₂ emisiju apjomu uz vienu iedzīvotāju.

Kā Ilgtspējīgās attīstības rīcības plāna izvērtēšanas kritēriji ir pieņemti:

1. papildus enerģijas izstrāde gadā MWh izmantojot enerģijas ražošanas procesus, kas savā darbībā neizraisa CO₂ izmešus (hidroenerģija, saules enerģija, zemes siltuma enerģija) vai ir CO₂ emisiju neitrāla (biomasa), pie nosacījuma, ka biomasa tiek iegūta ar ilgtspējīgām metodēm,
2. energopatēriņa samazinājums MWh,
3. elektropatēriņa ietaupījums sabiedriskā ielu apgaismošanā % no kopējā patēriņa,
4. atjaunojamo energoresursu izmantošana siltumenerģijas ražošanai centralizētās siltumapgādes sistēmā % no izmantotā kurināmā apjoma MWh/gadā,
5. pašvaldības rīcībā esošo transportlīdzekļu vidējā degvielas patēriņa l/100 km samazinājums %,
6. ēku skaits pilsētā, kam veikti energoauditi,
7. siltumenerģijas ražošanas siltumavotu (katlumājas) efektivitāte – enerģijas ražošana pret izmantoto kurināmā apjomu, t/MWh,
8. siltumenerģijas zudumi siltumenerģijas pārvaldē – siltumenerģijas zudumi tīklā nodoto siltumenerģiju, %,
9. siltumenerģijas patēriņam – īpatnējais siltumenerģijas patēriņš ēkās – siltumenerģijas patēriņš apkurei uz kvadrātmetru apkurināmās platības.

Atjaunojamo energoresursu izmantošanas apjoma strikta fiksācija Viļānu novadā nav iespējama, jo novada elektroenerģijas nodrošināšana notiek caur valsts kopējo

elektrotīklu. Elektroenerģiju Latvijā ražo no atjaunojamajiem resursiem, kā arī koģenerācijas procesā, kā arī importē, tādejādi precīzs aprēķins nav iespējams.

Kā kritērijs Ilgtspējīgas rīcības plāna ieviešanas izvērtēšanai tiek noteikts arī atsevišķu informatīvu pasākumu veidu skaits:

1. sagatavoto un izplatīto informācijas lapu skaits par energoefektivitātes un atjaunojamo tematiku,
2. tematisku diskusiju kluba pasākumu, semināru un konferenču, izstāžu skaits,
3. pilotprojektu (demonstrācijas objektu) – skaits,
4. projektu sagatavošana pasākumu ieviešana – skaits.

Būtiski ir pasākumi vietējo iedzīvotāju informēšanā un iesaistīšanā ilgtspējīgā energoresursu izmantošanā, jo rīcības plāna īstenošana ir atkarīga arī no vietējo iedzīvotāju ieinteresētības un rīcības gan efektīvā enerģijas izmantošanā, gan izvēlē par labu atjaunojamo energoresursu izmantošanā.

Viļānu novada ilgtspējīgās enerģētikas plāns ir pamatdokuments turpmāko aktivitāšu plānošanā un īstenošanā ilgtspējīgas enerģētikas jomā un ir nozīmīgs, lai efektīvāk izmantotu gan pašvaldības budžetu, gan piesaistītu finanšu resursus vietējo un starptautisko projektu Grantu konkursos. Ilgtspējīga enerģija var tikt izmantota arī kā novada mārketinga koncepcijas sastāvdaļa, veidojot Viļānu novada tēlu.

6. IERP aizpildītas sekojošas veidlapas

6.1. Vispārējā stratēģija

6.2. IERP – rīcības, fondi, atbildības

6.3. Bāzes emisiju uzskaite 1

6.4. Bāzes emisiju uzskaite 2